

GARANȚIILE JURIDICE ACORDATE PRINCIPIULUI INDEPENDENȚEI JUDECĂTORILOR ÎN LEGISLAȚIA ROMÂNĂ ÎN VIGOARE

Autori:

Vasile – Sorin Curpăn

Vasile Curpăn

Cosmin – Ștefan Burleanu

Emilia Mitrofan

&.1. ASIGURAREA INDEPENDENȚEI JUDECĂTORILOR PRIN CONDIȚIILE DE SELECȚIONARE

Constituția României din anul 1866, precum și Constituția României din anul 1923 nu au consacrat expres principiul **independenței puterii judecătorești**, însă acest principiu poate fi regăsit în dispozițiile art. 104, care are următoarea redactare:

Art. 104: “Judecătorii sunt inamovibili în condițiunile speciale pe care legea la va fixa”.

(Constituția României din 29.03.1923).

În anul 1991, noua Constituție prevede însă, ca un principiu fundamental al justiției, în art. 124 (3), următorul postulat: “Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii”, acesta regăsindu-se și în dispozițiile Legii privind organizarea judiciară nr. 304 / 28.06.2004 și în prevederile legii nr. 303/28.06.2004, în art. 2 (3).

În context internațional, încă de la începutul deceniului 9 al secolului XX, chestiunea independenței judecătorilor și a garanțiilor necesare în vederea asigurării ei, a fost examinată de către Organizația Națiunilor Unite.

Preocupările O.N.U au fost inițiate în anul 1980 la Geneva când a fost discutat și examinat un studiu “asupra independenței și imparțialității puterii judiciare a judecătorilor și asesorilor și independența avocaților”, studiu realizat de L.M. SINGHVI – care deținea funcția de președinte al Baroului de pe lângă Curtea Supremă din India.

În iunie 1983, la Montreal în Canada, a avut loc prima conferință mondială privind independența justiției, fiind prezenți delegați reprezentând 24 de organizații naționale și internaționale de pe toate continentele.

Conferința de la Montreal a reprezentat prima întâlnire când judecătorii, cu sprijinul nemijlocit al O.N.U., au aprobat în unanimitate Declarația cuprinzând un ansamblu de principii acceptabile pentru toate civilizațiile (națiunile), conducând la stabilirea unui sistem judiciar independent.

Actul adoptat de judecătorii delegați a fost intitulat: “Declarația universală privind independența justiției” și a fost predat la O.N.U.

Acest text a fost transmis în anul 1987 tuturor statelor și guvernelor participante, pentru propuneri, adaptări și modificări; astfel că, în anul 1989 a fost supus analizei în cadrul comitetului Drepturilor Omului.

O altă etapă importantă în cristalizarea principiului independenței judecătorilor o reprezintă al VI-lea Congres al O.N.U., desfășurat la Caracas, în Venezuela, consacrat elaborării cu prioritate a unui document care să cuprindă principiile directe necesare pentru apărarea independenței judecătorilor.

Sub aspectul cronologic, precizăm faptul că textul “Declarației universale privind independența justiției”, adoptată la Montreal a fost înscris pe ordinea de zi a Congresului al VII-lea al O.N.U. de la Milano (Italia), unde la data de 06.09.1985 s-a adoptat rezoluția intitulată: “Principiile fundamentale referitoare la independența magistraturii”, act adoptat ulterior, sub aceeași denumire și în aceeași formă, de către Adunarea Generală a O.N.U., la 29.11.1985, care a invitat guvernele să respecte aceste principii și să le includă în legile și jurisprudențele lor naționale.

Un moment distinct în consacrarea internațională a principiului independenței judecătorilor, îl reprezintă data de 31.07.1988, când Comitetul de la Viena a adoptat: “procedurile pentru aplicarea efectivă a principiilor fundamentale referitoare la independența magistraturii.”

În esență, reținem că documentele citate relevă faptul că magistratura independentă reprezintă garanția cea mai puternică a conservării autorității dreptului și totodată a garantării și protejării drepturilor fundamentale ale omului.

Independența judecătorilor nu poate fi asigurată decât dacă toți factorii vizați sunt antrenați în susținerea activă a instituțiilor libere și democratice.

În acord cu art. 3 din “Principiile fundamentale referitoare la independența magistraturii”, este de domeniul judecătorului să hotărască ce cauze sunt de competența sa, și să stabilească prin interpretare conținutul legilor (normelor juridice – dreptului pozitiv).

În calitatea sa de protector al Constituției și al Dreptului, judecătorul este dator să impună respectarea legii, să nu permită fraudarea ei, prin recurgerea la doctrine incompatibile cu autoritatea dreptului.

Un aspect deosebit de important îl reprezintă modelarea opiniei publice care să susțină independența judecătorilor, modelare care se poate realiza, în principal, prin instrucție publică, prin seminarii naționale și internaționale, dar mai ales prin performanța magistraturii de a impune autoritatea dreptului.

Noțiunea de **INDEPENDENȚĂ** a judecătorului presupune că acesta, pronunțându-se într-o cauză dedusă judecății, ia în considerare numai probe rezultate din faptele cazului (din cauza pendinte), dispozițiile constituționale și juridice, precum și propriul său sentiment de dreptate și echitate din sufletul și conștiința sa.

În raport cu teza subscrisă, rezultă că orice alt **factor intern** sau **extern** care are aptitudinea de a influența soluția din cadrul hotărârii judecătorești trebuie considerat – **ab initio** – contrar principiului independenței judecătorilor.

De principiu, apreciem că, potrivit documentelor internaționale menționate anterior, un judecător nu este independent în următoarele situații:

- dacă sistemul legal îl obligă, prin numirea sa, să judece în favoarea autorităților care l-au desemnat;

- dacă este expus revocării din funcție, ca urmare a unei decizii contrare intereselor altor puteri constituite în stat sau ale oricărui alt organism particular;
- dacă riscă, în cazul pronunțării unei hotărâri judecătorești, să fie transferat pe o poziție inferioară, în cadrul corpului magistraților;
- dacă promovarea judecătorului depinde exclusiv de voința discreționară a altor puteri în stat;
- dacă compensațiile financiare sunt supuse altor puteri în stat, ca de altfel și alte drepturi materiale ori social-culturale.

Este evident că asemenea situații împiedică – de plano – independența efectivă a unui judecător care, atunci când va avea de judecat o cauză, inevitabil va lua în considerație acești factori, care sunt în afara textului legii aplicabile, a faptelor cauzei și a simțului sau de justiție.

Seleționarea reprezintă o adevărată “premiză” a independenței judecătorilor, deoarece realizată în mod adecvat conduce la reducerea factorilor exteriori actului de justiție, care pot influența soluționarea cauzelor.

Astfel, după cum s-a reținut în documentele internaționale, independența judecătorilor poate fi garantată, dacă:

- înainte de a numi un judecător s-ar examina temperamentul candidatului, forța sa morală de a depăși situațiile și tendințele proprii în domeniile: religios, politic etc.;
- în timpul exercitării funcției judecătorul ar evita orice angajare politică, sau în alt domeniu controversat, precum și dacă acesta ar evita să-și exprime în public părerile și să se amestece în probleme care sunt de competența altei puteri constituite în stat;
- ar fi prevăzut în Constituții sau în legi organice, o procedură de punere sub acuzare sau destituire, în cazul în care se dovedește evident că judecătorul a fost influențat în hotărârile pronunțate de prejudecăți, de sentimente sau interese exterioare cauzei deduse judecății.

Afirmarea acestor principii generale în plan național este necesară și posibilă în cadrul constituțional în vigoare, deoarece, chiar dacă dispozițiile legale române nu le includ sau nu cuprind toate instrumentele și prevederile precizate, vom observa că potrivit dispozițiilor art. 20 (2) din Constituția României: “dacă există neconcordanță între pactele internaționale și tratatele referitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.”

De altfel, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, prin Recomandarea nr. R (94) 12 din data de 13.10.1994, elaborată pe baza Principiilor fundamentale ale independenței magistratului, adoptate de Adunarea Generală a O.N.U., și cu avizul Uniunii Internaționale a Magistraților, a solicitat statelor membre, inclusiv României, măsuri cu privire la protecția independenței, eficacității și a rolului judecătorilor.

*

*   *

În cadrul studiului vom încerca să analizăm Recomandarea nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri ai Statelor membre cu privire la independența, eficiența și rolul judecătorului (adoptată de Comitetul de Miniștri la 13 octombrie 1994, la a 516-a reuniune a Delegațiilor de Miniștri).

În cadrul activităților întreprinse în scopul promovării și garantării eficienței justiției civile și penale, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a decis să elaboreze o recomandare asupra independenței, eficienței și rolului judecătorilor.

Scopul urmărit de Consiliul Europei la data adoptării Recomandării nr. R (94) 12 l-a reprezentat instaurarea și apărarea unui sistem politic democratic, caracterizat prin preeminența dreptului, prin consacrarea statului de drept și respectiv, prin promovarea și protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Recomandarea asupra independenței, eficienței și rolului judecătorilor, recunoaște și subliniază rolul primordial și semnificativ pe care îl au judecătorii pentru realizarea acestor scopuri.

În conformitate cu prevederile **principiului I** – “Principii generale privind independența judecătorilor” – independența judecătorilor reprezintă unul dintre pilonii pe care se sprijină statul de drept. Se precizează că măsurile necesare pentru promovarea independenței judecătorilor nu privesc doar pe judecători, în particular, ci pot avea consecințe globale asupra ansamblului sistemului judiciar național.

De aceea, statele membre al Consiliului Europei, ar trebui să țină cont de faptul că, deși o anumită măsură luată ar afecta, în mod direct, un judecător aceasta ar putea avea efecte asupra independenței judecătorilor, interesând în final, ansamblul corpului judecătoresc.

Textul proiectului de Recomandare și expunerea de motive au fost elaborate de Grupul de proiect asupra eficienței justiției civile (C.J.-J.U.). După ce, în prealabil, a fost examinat de Comitetul european al cooperării juridice (C.D.C.J.), proiectul de Recomandare și expunerea de motive au fost supuse Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, Comitetul de Miniștri a adoptat textul proiectului de Recomandare și a autorizat publicarea expunerii de motive a Recomandării.

Pe lângă reprezentanții statelor membre ale Consiliului Europei și ai Comisiei Comunității Europene, au asistat la reuniunile grupului de proiect, care a pregătit textele, și observatori din: Albania, Vatican, Letonia, Rusia și delegați ai Uniunii europene a magistraților în materie comercială și ai Uniunii internaționale a magistraților.

Recomandarea pornește de la ideea că în scopul stabilirii unui sistem juridic eficient și echitabil, este imperios necesar să se consolideze poziția și puterile judecătorilor și să se vegheze ca responsabilitățile judecătorilor să fie îndeplinite cu bună -credință.

În vederea elaborării Recomandării nr. R (94) 12 au fost luate în considerare Principiile fundamentale ale O.N.U. cu privire la independența magistraturii (1985), precum și normele pentru aplicarea efectivă a acestor principii fundamentale, norme adoptate în anul 1989.

Recomandarea pornește de la principiul că puterile judecătorilor sunt contrabalansate de obligațiile acestora. Tocmai în acest scop, s-a considerat că este necesar să se confere judecătorilor puteri menite să garanteze independența acestora. Pentru ca puterile conferite să nu fie exercitate arbitrar, în recomandare se prevede ca judecătorii să fie supuși unui sistem de control care să asigure respectarea drepturilor și îndatoririlor lor.

Principiile enunțate de Recomandare în număr de șase, se raportează la independența judecătorilor, la autoritatea lor, la condițiile adecvate de muncă, la dreptul de a crea asociații, la responsabilitățile judecătorești și la consecințele slabei exercitări a răspunderii și respectiv abaterile disciplinare.

Principiul I – Principii generale privind independența judecătorilor;

Principiul II – Autoritatea judecătorilor;

Principiul III – Condiții adecvate de muncă;

Principiul IV – Asocierea;

Principiul V – Responsabilitățile judecătorești;

Principiul VI – Exercițarea slabă a răspunderilor și abaterile disciplinare.

Comitetul de Miniștri ai Consiliului Europei nu a limitat aplicarea Recomandării la domenii specifice dreptului. Cu alte cuvinte, domeniul de aplicare a Recomandării privește reglementarea litigiilor de natură civilă și penală precum și a celor de ordin administrativ și constituțional.

Recomandarea este, în principiu, aplicabilă atât judecătorilor profesioniști, cât și judecătorilor neprofesioniști, în cazul acestora din urmă fiind exceptate dispozițiile referitoare la remunerație (indemnizație) și la cerința de a poseda o formație juridică adecvată.

Considerăm necesar să realizăm o succintă analiză a primului principiu consacrat de Recomandare nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri ai Statelor membre a Consiliului Europei.

Principiul I – Principii generale asupra independenței judecătorilor

În cadrul acestui principiu se proclamă independența judecătorilor și se evidențiază o serie de măsuri necesare pentru respectarea, protejarea și promovarea independenței judecătorilor.

Apreciem că noțiunea de “independență a judecătorilor” utilizată în redactarea principiului, nu se limitează la judecători, ci se întinde asupra întregului sistem judiciar, în ansamblul său.

Potrivit dispozițiilor punctului 2 lit. a, independența judecătorilor trebuie să fie garantată în conformitate cu dispozițiile Convenției și cu dispozițiile constituționale naționale.

Aceasta presupune, că independența judecătorilor trebuie garantată prin înserarea principiului în textele constituționale ale statelor membre, în conformitate cu prevederile Convenției. (Prin noțiunea de “Convenție” se face referire la “Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale”, care, de altfel este citată în preambulul Recomandării nr. R (94) 12).

Se prevede, de asemenea, că nu ar fi admisibilă o reformare a deciziilor în afara procedurilor legale, de către guvern sau de administrație. În acest sens s-a statuat de Comitetul de Miniștri prin Recomandarea nr. (87) 18 – asupra simplificării justiției penale.

Se consideră necesară existența unor norme juridice referitoare la condițiile și termenele în care pot fi exercitate căile de atac împotriva hotărârilor pronunțate și deducerea cauzei spre judecare în fața unor instanțe ierarhic superioare și independente (pct. 2, lit. a, subpunctul 1).

Referitor la mandatul judecătorilor, Recomandarea se referă în cadrul **Principiului I**, la faptul că acesta trebuie garantat prin lege.

Se precizează că instanțele trebuie să fie în măsură să decidă ele însele competența lor, astfel cum este definită prin lege, iar administrația sau guvernul nu ar trebui să ia decizii susceptibile de a face caduce hotărârile judecătorilor, cu excepția cazurilor restrictive care privesc: amnistia, grațierea sau măsuri similare.

Independența judecătorilor este esențialmente legată de menținerea separației puterilor în stat (paragraf I, pct. 2, lit. b). Sarcina asigurării independenței judecătorești incumbă organelor puterii legislative și ale puterii executive.

În cadrul pct. 2, lit. c din Principiul I se afirmă că: “Orice decizie privind cariera profesională a judecătorilor ar trebui să se sprijine pe criterii obiective, iar *selectarea* și cariera acestora ar trebui să se fondeze pe merit, avându-se în vedere calificările, integritatea, competența și eficiența lor.”

Este indispensabilă că independența judecătorilor să fie garantată de la selectarea lor și în cursul întregii cariere profesionale, cu excluderea discriminărilor.

Orice decizie privitoare la viața profesională a judecătorilor trebuie să se sprijine pe criterii obiective. Cu toate că, fiecare stat membru al Consiliului Europei aplică propria metodă de recrutare, de alegere și de numire a judecătorilor, selecția candidaților și cariera ulterioară a judecătorilor trebuie să se bazeze pe rezultate meritorii.

Deși Recomandarea propune un sistem ideal pentru numirea judecătorilor, ea recunoaște că un anumit număr de state membre ale Consiliului Europei au adoptat alte sisteme, care fac să intervină adesea Guvernul, Parlamentul sau Șeful Statului. În esență nu se propune schimbarea acestor sisteme, care există de secole și care funcționează corect, însă în toate statele în care judecătorii sunt oficial desemnați de organele altei puteri constituite în stat, trebuie să existe, într-o formă sau alta, un sistem care să permită asigurarea transparenței procedurilor de numire a judecătorilor, de selecționare a acestora și respectiv de asigurare a independenței lor în practică.

Formarea juriștilor este un aspect important pentru asigurarea că cele mai apte persoane sunt numite judecători.

Aceasta întrucât judecătorii profesioniști trebuie să justifice o formație juridică adecvată.

Printre alte cerințe, formația juridică profesională contribuie în mod substanțial la independența puterii judecătorești.

Dacă judecătorii posedă cunoștințe teoretice și practice suficiente, ei vor putea acționa cu mai multă independență în raport cu administrația și dacă doresc, vor putea să-și schimbe profesia, fără să-și urmeze în mod necesar cariera.

De altfel, această cerință se regăsește înscrisă și în **Principiul 10 din Principiile fundamentale ale Națiunilor Unite** privitoare la independența magistraturii, care este redactat astfel: “persoanele selecționate pentru a îndeplini funcțiile de magistrat trebuie să fie integre și competente și să facă dovada unei formații și unor edificări juridice suficiente. Orice metodă de selectare a magistraților trebuie să prevadă garanții împotriva numirilor abuzive. Selectarea judecătorilor trebuie operată fără discriminare de rasă, de culoare, de sex, de religie, de opinie politică sau alta, de originea națională sau socială, de bogăție, de naștere sau de situație”.

Atât în Principiile fundamentale adoptate de Națiunile Unite cât și în Recomandarea nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri ai Statelor membre ale Consiliului European, norma potrivit căreia un candidat în magistratură trebuie să fie originar din țara respectivă, nu este considerată discriminatorie.

În cuprinsul **Principiului I** al Recomandării se fac precizări privitoare la deplina independență a judecătorilor în soluționarea cauzelor deduse judecării (pct. 2 lit. d).

Distribuirea cauzelor se poate face după diferite sisteme, de exemplu prin tragere la sorți, după ordinea alfabetică a numelui judecătorilor, sau după o repartizare a cauzelor între secțiile instanței, într-o ordine specificată dinainte (prestabilită), ori printr-o repartizare a cauzelor între judecători în conformitate cu decizia președintelui instanței (pct. 2 lit. e).

În realitate, sistemul de distribuire a cauzelor contează mai puțin, ceea ce importă este ca acesta să nu fie falsificat sau deturnat printr-o influență exterioară și să nu se facă în favoarea sau defavoarea uneia dintre părți.

De principiu, potrivit pct. 2 lit. f, din **Principiul I** – se pot prevedea norme adecvate privitoare la înlocuirea judecătorilor, în cazuri excepționale (boală sau vacanța postului).

De regulă însă se prevede că un judecător nu poate fi desesizat de o cauză decât pentru motive juste și la decizia organului competent.

Acestea sunt considerațiile generale rezultate din examinarea **Principiului I**, din Recomandarea nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri ai Consiliului European.

Principiile II-VI, vor fi analizate cu prilejul altor cercetări.

*

* *

De **lege lata** condițiile de selecționare a judecătorilor sunt prevăzute în Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, art. 14.

Art. 1 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor prevede că magistratura reprezintă activitatea judiciară desfășurată de judecători în scopul îndeplinirii justiției și de procurori în scopul apărării intereselor generale ale societății, a ordinii de drept, precum și a drepturilor și libertăților cetățenilor.

Analizând dispozițiile constituționale din Titlul III, din cap. VI intitulat “Autoritatea judecătorească”, se observă că **Constituantul** a consacrat acestui capitol trei secțiuni, respectiv: Secțiunea 1.: Instanțele judecătorești; Secțiunea a II-a: Ministerul public și Secțiunea a III-a: Consiliul Superior al Magistraturii.

Observăm, în consecință, că **Legiuitorul Constituant** a consacrat art. 125 pentru analiza statutului judecătorilor și art. 132 pentru analiza statutului procurorilor.

În raport de prevederile constituționale și având în vedere tema lucrării, vom încerca să tratăm, în cele ce urmează, condițiile de selecționare, referindu-ne exclusiv la judecători.

Având în vedere exigențele impuse de reglementările internaționale, adoptate de O.N.U., de Comitetul de Miniștri ai Consiliului Europei, de Uniunea Europeană a magistraților ș.a., legiuitorul român a instituit condiții și prevederi care să asigure selecționarea și promovarea judecătorilor pe criterii de responsabilitate civică, de bună reputație și de competență profesională.

În conformitate cu dispozițiile art. 14 din Legea 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor **condițiile generale** pentru numirea judecătorilor sunt următoarele:

- a) este cetățean român cu domiciliul în România și are capacitate deplină de exercițiu;
- b) este licențiat în drept;
- c) nu are antecedente penale sau cazier fiscal;
- d) cunoaște limba română;
- e) este apt, din punct de vedere medical și psihologic, pentru exercitarea funcției. Comisia medicală se numește prin ordin comun al ministrului justiției și al ministrului sănătății.

Art. 13 din Legea 303/2004 prevede că admiterea în magistratură și formarea profesională inițială în vederea ocupării funcției de judecător se realizează prin Institutul Național al Magistraturii.

Condiția generală prevăzută de art.14 alin. 2, lit. a răspunde exigențelor din dispoziția constituțională prevăzută de art. 16 (3) din Constituția României, adoptată prin referendum la 08.12.1991, cu modificările adoptate prin referendumul național organizat la 19-20 oct. 2003, potrivit căreia: “Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară”.

Deci judecătorul, în calitatea sa de funcționar public, trebuie să fie cetățean român, fapt ce nu exclude bipatridia sau multipatridia.

Cerința rezultă din principiul suveranității naționale, care impune ca oricare dintre segmentele puterii de stat(iar puterea judecătorească este o componentă fundamentală), să se exercite exclusiv de persoanele care au cetățenie română.

Referitor la cerința existenței domiciliului în România, aceasta rezultă din necesitatea ca judecătorul să fie legat – în modul prescris de lege – de realitățile țării, să cunoască legile țării și să perceapă, în mod direct, moravurile, instituțiile, tradițiile, elementele specifice ale spațiului socio-cultural, chestiuni indispensabile în privința hotărârilor pe care va fi ținut să le pronunțe în exercitarea atribuțiilor sale.

Condiția de maximă generalitate a capacității depline de exercițiu exclude de la posibilitatea selectării și investirii cu autoritatea de judecător a persoanelor minore, lipsite de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă, precum și a persoanelor puse sub interdicție judecătorească.

O altă condiție generală este aceea a cunoașterii limbii române, prevăzută de art. 14 alin. 2 lit. d. Această condiție decurge din principiul fundamental al funcționării sistemului judiciar în România, consacrat de art. 128 (1) din Constituția României: “procedura judiciară se desfășoară în limba română”, aceasta întrucât potrivit art. 13 din Constituție: “În România, limba oficială este limba română”.

Dispoziția constituțională înscrisă în art. 128 (1) a fost preluată și în Legea pentru organizarea judecătorească nr. 304 / 2004 privind organizarea judiciară, în dispozițiile art. 14 alin. 1.

În raport cu cele expuse, apare firesc ca una dintre condițiile generale pentru admiterea în funcția de judecător să fie cunoașterea limbii române, limba oficială a statului.

Condiția prevăzută de art. 14, alin. 2, lit. e se referă la integritatea corporală și respectiv psihică a persoanelor fizice care optează pentru funcția de judecător.

Potrivit art. 14 alin. 2, teza a II-a, dovada aptitudinii medico-psihologice se produce de către comisia medicală numită prin ordin comun al ministrului justiției și al ministrului sănătății.

Condiția prevăzută de art. 14, alin. 2, lit. b atestă un minim de cunoștințe juridice pe care trebuie să le posede candidatul la funcția de judecător.

Legea se referă la obținerea titlului de licențiat în Drept. Acest titlu științific se obține după finalizarea studiilor universitare de licență, care reprezintă ciclul I de studii. Licența atestă însușirea unui volum de cunoștințe necesar practicării unei profesii juridice, inclusiv a celei de judecător.

Deși este o condiție necesară, apreciem că obținerea licenței nu trebuie să constituie și o condiție suficientă pentru accesarea la funcția de judecător. În consecință, judecătorii sau persoanele fizice care doresc să îmbrățișeze această profesie trebuie, de principiu, să absolve ciclurile II, respectiv III ale învățământului universitar juridic. Studiile universitare de masterat, respectiv cele de doctorat asigură specializarea și aprofundarea cunoștințelor dobândite anterior de către judecător. Un judecător specializat și pregătit profesional constituie o garanție a independenței și a imparțialității în realizarea actului de justiție.

Opinăm că ar fi fost mai firesc ca legiuitorul să instituie obligativitatea absolvirii studiilor universitare de masterat-cel puțin- pentru viitorii judecători și pentru judecătorii tineri numiți deja în funcție.

Condiția generală prevăzută de art. 14 alin. 2, lit. c, presupune absența antecedentelor penale sau a cazierului fiscal.

Având în vedere dispozițiile art. 133, alin. 1 cod penal, în conformitate cu care reabilitarea face să înceteze decăderile și interdicțiile precum și incapacitățile care rezultă din condamnare, se pune chestiunea dacă o persoană fizică care a fost condamnată penal și reabilitată, îndeplinind toate celelalte condiții legale poate ocupa o funcție de judecător.

Răspunsul este negativ având în vedere aspectele de ordin moral.

În sistemul normativ juridic există prezumția că o persoană este nevinovată atâta timp cât nu se produce dovada contrară, în formele și prin procedurile prevăzute de lege, că a comis o faptă de natură a atrage răspunderea sa juridică.

De principiu, prezumția de nevinovăție funcționează sub o formă mai largă și anume a unei **prezumții de onestitate**, în cadrul sistemului de conviețuire socială.

Sancțiunea socială în cazul în care a fost înfrântă prezumția de onestitate este reprezentată de proasta reputație.

Lipsa cazierului fiscal presupune plata la zi a tuturor taxelor și impozitelor datorate către stat, precum și achitarea oricăror debite datorate instituțiilor publice de interes național sau local.

Credem totodată, deși legea nu prevede expres, că persoana fizică care dorește să accedă la funcția de judecător nu trebuie să aibă debite restante sau neonorate în raport cu persoanele juridice de drept public sau de drept privat și nici în raport cu vreo persoană fizică. Aceasta întrucât dependența financiară este de natură să afecteze independența și imparțialitatea judecătorului. Deși legea nu prevede expres credem că lipsa debitelor în raport cu persoanele

juridice sau cu persoanele fizice, după caz, constituie un element de moralitate, care poate caracteriza conduita potențialului judecător.

Ultima condiție generală prevăzută de art. 13, se referă la latura cea mai complexă a selecționării judecătorilor.

În conformitate cu dispozițiile Recomandării nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri ai Consiliului Europei și celelalte documente internaționale, numirea în funcția de judecător a unei persoane este condiționată de absolvirea Institutului Național al Magistraturii sau de promovarea concursului ori examenului de admitere în magistratură, organizat potrivit regulamentului aprobat de Ministerul Justiției.

În legea pentru organizarea judecătorească nr. 303 / 2004 legiuitorul român a prevăzut condiții speciale pentru selectarea și promovarea judecătorilor.

Pentru ocuparea funcției de judecător legea prevede două modalități de selecționare a candidaților.

Prima ipoteză se referă la formarea judecătorilor prin intermediul Institutului Național al Magistraturii. Persoanele fizice care îndeplinesc condițiile prevăzute de art. 14 alin 2 din legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor pot participa la concursul de admitere în cadrul I. N. M. . Acest concurs se organizează cu aprobarea prealabilă a C. S. M. . Cursanții I. N. M. Au calitatea de auditor de justiție. Pe perioada cursurilor ei desfășoară practică la instanțele judecătorești. După finalizarea cursurilor auditorii de justiție susțin un examen de absolvire constând în probe teoretice și practice, prin intermediul cărora se verifică însușirea cunoștințelor necesare în vederea exercitării funcției de judecător.

Auditorii de justiție care promovează examenul de absolvire sunt numiți de C. S. M. judecători stagiați numai la judecătorii. Aceștia vor efectua un stagiu de un an, beneficiind de stabilitate în funcție.

După efectuarea stagiului judecătorii stagiați sunt obligați să se înscrie la examenul de capacitate. Dacă un judecător stagiar este respins la acest examen, el are obligația să se prezinte la sesiunea imediat următoare. Lipsa nejustificată de la examenul de capacitate sau respingerea judecătorului la două sesiuni consecutive atrage pierderea calității de judecător stagiar.

Examenul de capacitate constă în probe scrise și orale cu caracter teoretic și practic. Probele teoretice se referă la: fundamentele constituționale ale statului de drept, instituțiile de bază ale dreptului (material și procesual), organizarea judiciară și Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor. Probele practice constau în soluționarea de spețe și întocmirea de acte judiciare în raport de specificul funcției ce urmează a fi deținută.

După validarea rezultatelor examenului de capacitate de către C. S. M. Candidații declarați admiși au dreptul să-și aleagă posturile în raport de media obținută și de posturile vacante publicate în Monitorul Oficial al României, Partea a III-a.

Referitor la probele teoretice și practice care alcătuiesc examenul de capacitate, remarcăm și opinia profesorului Ion Neagu care a scris: “Se pune o întrebare simplă: ce pricini constituționale, administrative, comerciale, ș.a. a judecat un judecător stagiar (desigur, cu excepția plângerilor și a contestațiilor împotriva unor procese verbale, a autosesizărilor unor societăți comerciale, ori, eventual, dării unor încheieri, vizând o excepție de neconstituționalitate)? Neavând <experiență> în materie, ce <capacitate> dobândește un asemenea magistrat?”

În mod cert, o veritabilă reformă a Justiției va avea în vedere și aceste aspecte.”
(din I. Neagu, Tratat de procedură penală, Editura Pro, 1997, București, pag. 88).

A doua ipoteză se referă la numirea în funcția de judecător, pe bază de concurs, a persoanelor fizice care au îndeplinit funcția de judecător sau procuror și care și-au încetat activitatea din motive neimputabile, precum și a avocaților, notarilor, asistenților judiciari, consilierilor juridici, persoanelor care au îndeplinit funcții de specialitate juridică în aparatul Parlamentului, Administrației Prezidențiale, Guvernului, Curții Constituționale, Avocatului Poporului, Curții de Conturi sau al Consiliului Legislativ, a cadrelor didactice din învățământul juridic superior acreditat, cu o vechime în specialitate de cel puțin 5 ani, precum și a magistraților-asistenți de la Înalta Curte de Casație și Justiție cu o vechime de cel puțin 5 ani, care și-au încetat activitatea din motive neimputabile.

De asemenea prin coroborarea art. 33 cu art. 87 alin. 1 din Legea nr. 303/2004 pot fi numite în funcția de judecător, pe bază de concurs, persoanele care au îndeplinit funcții de specialitate juridică din: Ministerul Justiției, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii, Institutul Național de Criminologie și Institutul Național al Magistraturii.

Pot fi selectate și respectiv numite în funcția de judecător persoanele fizice care au îndeplinit funcția de judecător sau pe aceea de procuror cel puțin 10 ani și care și-au încetat activitatea din motive neimputabile. Aceste numiri se realizează fără concurs, potrivit dispozițiilor art. 33 alin.5 din Legea nr. 303/2004.

O situație distinctă o reprezintă cazul magistraților-asistenți de la Înalta Curte de Casație și Justiție și a avocaților. Persoanele care aparțin celor două categorii profesionale menționate și care au cel puțin 10 ani vechime pot fi numite fără concurs în funcția de judecător de judecătorie.

Persoanele fizice numite în funcția de judecător fără examen sunt obligate să urmeze o perioadă de 6 luni, un curs de formare profesională în cadrul I. N. M., care va cuprinde în mod obligatoriu elemente de Drept Comunitar. Finalizarea acestor cursuri se realizează prin examen. Nepromovarea acestui examen atrage eliberarea din funcția de judecător.

&. 2. ASIGURAREA INDEPENDENȚEI JUDECĂTORILOR PRIN MODUL ÎN CARE SUNT INVESTIȚI

Constituția României adoptată prin referendum la data de 08.12.1991, modificată prin referendum național în anul 2003, prevede în dispozițiile art. 125 (1) următoarele: “Judecătorii numiți de Președintele României sunt inamovibili, în condițiile legii.”

Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor nr. 303/2004 prevede în art. 2 alin 1:”Judecătorii numiți de Președintele României sunt inamovibili, în condițiile prezentei legi.”

Din analiza textelor constituționale și legale rezultă că în concepția Legiuitorului Constituant și a Legiuitorului ordinar, investirea în funcție a judecătorilor se concretizează prin numirea în funcție.

Art. 34 alin. 1 din Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor prevede că: “Înainte de a începe să-și exercite funcția judecătorească... depun următorul jurământ: “Jur să respect Constituția și legile țării, să apăr drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, să-mi îndeplinesc atribuțiile cu onoare, conștiință și fără părtinire. Așa să-mi ajute Dumnezeu!”

Jurământul se depune de către judecător în ședință solemnă, în fața magistraților instanței la care aceasta a fost numit, după citirea prealabilă a comunicării actului de numire.

Refuzul depunerii jurământului de către judecător atrage, de drept, nulitatea numirii în funcție. Depunerea jurământului nu este necesară în cazul transferului sau a promovării judecătorului în altă funcție.

Astfel cum rezultă din analiza textelor legale în vigoare în procedura de investire în funcție a judecătorilor, intervin o serie de etape care, implică activitatea unor instituții aparținând unor puteri constituite în stat.

A. Consiliul Superior al Magistraturii în plen are stabilite printre atribuțiile sale și competențe în privința investirii judecătorilor.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 35 lit. a din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată: “propune Președintelui României numirea în funcție și eliberarea din funcție a judecătorilor..., cu excepția celor stagiați.”

De asemenea, Consiliul Superior al Magistraturii „numește judecătorii stagiați..., pe baza rezultatelor obținute la examenul de absolvire a Institutului Național al Magistraturii” (art.35 lit. b din Legea 317/2004) și „eliberează din funcție judecătorii stagiați...” (art. 35 lit. d din legea 317/2004).

Atribuțiile menționate privesc exclusiv competența atribuită de lege Consiliului Superior al Magistraturii în privința investirii în funcție a judecătorilor.

Prin exercitarea atribuțiilor prevăzute de art. 35, lit. a, b și d din Legea privind Consiliul Superior al Magistraturii nr.317/2004, republicată, Consiliul Superior al Magistraturii se constituie într-un adevărat garant al independenței puterii judecătorești.

Pe aceeași linie se situează și dispoziția din art.35 lit.c din Legea nr.317/2004, republicată potrivit căreia plenul C. S. M. „, dispune promovarea judecătorilor...”.

Această reglementare legală este importantă, deoarece membrii Consiliului Superior al Magistraturii fac parte cu toții din autoritatea judecătorească și sunt cel mai bine plasați pentru a cunoaște problemele cu care se confruntă justiția ca instituție și, totodată, judecătorii în calitate de agenți care o înfăptuiesc. Astfel, cel puțin teoretic, întregul traseu profesional al judecătorilor, de la numire până la eliberarea din funcție, este scos de sub influența puterii executive și controlat, în mod direct, de Consiliul Superior al Magistraturii, care este o instituție care face parte din autoritatea judecătorească.

În privința Consiliului Superior al Magistraturii remarcăm că în țara noastră a existat o instituție similară, înființată în baza Legii pentru organizarea judecătorească din anul 1924. Această instituție funcționa pe lângă Ministerul Justiției și era un organ consultativ al ministrului de justiție.

În acest sens, în conformitate cu dispozițiile art. 61 din legea citată, atribuțiile Consiliului erau de “a-și da cu părerea asupra confirmării, numirii și înaintării magistraților” și respectiv de “a-și da avizul în toate cazurile în care va fi consultat de ministru.”

Membrii ai Consiliului Superior al Magistraturii instituit prin legea din anul 1924 erau: prim-președintele și președinții de secții din Înalta Curte de Casație, prim-președinții Curților de Apel, inspectorii Curților de Apel și ministrul justiției.

Ministrul justiției, în calitatea sa de președinte al Consiliului Superior al Magistraturii, îl putea convoca ori de câte ori considera necesar acest lucru.

Cantonându-ne doar la atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii în domeniul investirii judecătorilor, considerăm că instituția înființată prin legea de organizare judecătorească din anul 1924 nu a reprezentat un model pentru Legiuitorul Constituant din 1991, datorită dependenței evidente a acestui Consiliu de puterea executivă, reprezentată de ministrul justiției.

Modelul care a inspirat în mare măsură Constituanta și legiuitorul român, fără însă a fi preluat în totalitate, a fost cel francez.

În Republica Franceză, Consiliul Superior al Magistraturii reprezintă o instituție constituțională, fiind reglementat prin art. 64 și art. 65 al Constituției franceze din 4 octombrie

1958; Consiliul Superior al Magistraturii este prezidat de Președintele Republicii Franceze, în calitate sa de garant al independenței puterii judecătorești. Componenta Consiliului este următoarea: Președintele Republicii și alți 9 (nouă) membri desemnați de președinte în condițiile stipulate prin lege organică.

Ordonanța nr. 58-1271 din 22.12.1958, referitoare la legea organică a Consiliului Superior al Magistraturii, prevede că din cei **9 membri** ai Consiliului, desemnați de președinte, doi sunt numiți dintre judecătorii Curții de Casație, unul dintre avocații generali (adică procurori) de la Curtea de Casație, trei membri sunt numiți din rândul magistraților curților de apel și tribunalelor, o persoană dintre membrii Consiliului de Stat, iar ultimii doi membri ai Consiliului Superior al Magistraturii provin dintre persoanele care nu aparțin magistraturii și sunt numiți în virtutea pregătirii și formației profesionale.

Consiliul Superior al Magistraturii din Franța are, potrivit legii, următoarele atribuții: supune Președintelui Republicii propunerile de numire în funcție a judecătorilor Curții de Casație și a președinților curților de apel, avizează propunerile făcute de ministrul justiției pentru numirea altor magistrați; îndeplinește rolul de consiliu de disciplină al magistraților (situație în care este prezidat de primul-președinte al Curții de Casație) și exercită anumite atribuții în materie de grațiere.

B) PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

Explicarea rolului și atribuțiilor șefului de stat în România trebuie să pornească, în principiu, de la dispozițiile explicite ale Constituției.

Din art. 80 (1) din Constituția României, rezultă caracterizarea sintetică a funcției de șef al statului;

a) reprezintă statul român;

b) este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării.

În temeiul art. 80 (2) din Constituție, Președintelui României îi revin următoarele îndatoriri:

a) să vegheze la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice. Această caracterizare are un conținut complex în semnificații juridice și politice, Constituția adăugând că, în acest scop, Președintele României exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.

De asemenea, în temeiul dispozițiilor art. 92 (1) din Constituție, Președintele României este comandantul forțelor armate și îndeplinește funcția de președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

În concret, Constituția României stabilește, în baza criteriului conținutului, următoarele atribuții ale Președintelui României:

– atribuții privind legiferarea;

– atribuții privind organizarea și funcționarea puterilor publice;

– atribuții privind alegerea, formarea, avizarea formării, numirea și revocarea unor autorități publice;

– atribuții în domeniul apărării țării și asigurării ordinii publice;

– atribuții în domeniul politicii externe;

– alte atribuții.

Într-adevăr în art. 94 din Constituție, având text marginal “Alte atribuții”, se prevede că:

“Președintele României îndeplinește și următoarele atribuții:

.....

c) numește în funcții publice, în condițiile prevăzute de lege”.

În raport cu acest principiu constituțional, numirea (investirea) în funcție a judecătorilor, reprezintă un caz particular de atribuție ce trebuie exercitată de Președintele României.

Rezultă din considerentele expuse că, din punct de vedere formal, rolul preponderent în investirea judecătorilor îi aparține Președintelui României.

În situația în care Președintele României acceptă propunerile formulate de Consiliul Superior al Magistraturii, va proceda la semnarea unui Decret prezidențial privind numirea în funcție a unor magistrați (judecători și procurori).

Decretul Președintelui României este semnat în temeiul art. 94 lit. c și al art. 100 alin. (1) din Constituția României, precum și în temeiul art. 31 alin. 1 din Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor nr. 303/2004, republicată.

O chestiune care se impune a fi discutată din rațiuni de “simetrie” este cea referitoare la **încetarea funcției de judecător, la transferarea și delegarea judecătorilor și respectiv la suspendarea din funcție a judecătorilor.**

Încetarea funcției de judecător. Funcția de judecător se dobândește de principiu pe o perioadă nedeterminată. Excepțiile de la această regulă privesc durata mandatului judecătorilor de la Înalta Curte de Casație și Justiție care, potrivit legii, sunt numiți pe o perioadă de 6 ani. Datorită inamovibilității acordate prin lege în mod expres judecătorilor, funcțiile acestora se bucură de o remarcabilă stabilitate.

În temeiul art. 65 alin. 1 din Legea nr. 303/2004, republicată, „judecătorii... sunt eliberați din funcție în următoarele cazuri:

- a) demisie;
- b) pensionare potrivit legii;
- c) transfer într-o altă funcție, în condițiile legii;
- d) incapacitate profesională;
- e) ca sancțiune disciplinară;
- f) condamnarea definitivă a judecătorului... pentru o infracțiune;
- g) încălcarea dispozițiilor art. 7;
- h) nepromovarea examenului prevăzut la art. 33 alin. 14;
- i) neîndeplinirea condițiilor prevăzute la art. 14 alin. 2 lit. a, c și e.”

Câteva aprecieri generice asupra cazurilor legale menționate privind încetarea funcției de judecător le considerăm pertinente.

În cazurile prevăzute de lit. f calitatea de judecător încetează de drept, pe data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus condamnarea.

În cazul în care judecătorul cere eliberarea din funcție prin demisie, Consiliul Superior al Magistraturii poate stabili un termen de cel mult 30 de zile, la care demisia se devină efectivă, dacă prezența judecătorului la post este necesară.

Refuzul judecătorului de a se prezenta în acest interval de timp la post și de a-și îndeplini sarcinile ce decurg din atribuțiile sale de serviciu, poate fi considerat abatere disciplinară și poate fi sancționat în consecință.

Încetarea funcției de judecător este dispusă de Consiliul Superior al Magistraturii.

În toate situațiile în care încetează calitatea de judecător, evident cu excepția judecătorilor stagiați, hotărârea sau actul care determină încetarea acestei calități se comunică Președintelui României de către Consiliul Superior al Magistraturii, pentru emiterea și publicarea decretului prezidențial de eliberare din funcție.

Transferarea și delegarea judecătorilor.

Transferul judecătorilor poate avea loc la cerere sau în interesul serviciului – dar în toate cazurile numai cu consimțământul acestora – la unități din interiorul sistemului judiciar sau la instituții și organizații din afara sistemului.

În consecință, judecătorii se pot transfera la instanțe, respectiv la parchete egale în grad, inferioare în grad sau superioare în grad, din aceeași localitate sau din alte localități.

Transferarea judecătorilor în funcțiile din magistratură se dispune de către Consiliul Superior al Magistraturii. Aceeași situație se întâlnește și în cazul transferării unui procuror în funcția de judecător (art. 61 din Legea 303/2004, republicată).

Problema pe care urmează să o analizăm se referă la situația transferării unui judecător la o instanță inferioară în grad în raport cu instanța de unde are loc transferul. În acest caz judecătorul își va păstra gradul ierarhic obținut în cadrul corpului magistraților?

Înainte de a încerca să analizăm problema pusă în discuție, facem precizarea că instituția cu cel mai înalt grad ierarhic din sistemul organelor judiciare este **Înalta Curte de Casație și Justiție**, după care urmează **Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție** și apoi în ordine descrescătoare: curțile de apel, tribunalele și judecătoriile.

Având în vedere precizările menționate, credem că răspunsul la problema pusă în discuție nu poate fi decât afirmativ, și aceasta din cel puțin două considerente.

Instituind “promovarea pe loc” în cadrul corpului judecătoresc, legiuitorul român a creat posibilitatea ca într-o instanță judecătorească să funcționeze judecători cu rang ierarhic superior. Pe de altă parte, după încetare funcției la Înalta Curte de Casație și Justiție, prin expirarea perioadei pentru care a fost numit, ori datorită unor cauze neimputabile, judecătorul își păstrează rangul dobândit, având dreptul să rămână pe postul ocupat anterior.

Astfel există aptitudinea și posibilitatea ca, prin excepție, în condițiile stabilite de legiuitor, unul sau mai mulți judecători de la o judecătorie, de la un tribunal, de la un tribunal specializat sau de la o curte de apel să aibă rang de președinte de curte de apel.

În situația în care o instanță judecătorească (judecătorie, tribunal sau tribunal specializat) nu poate funcționa, în condiții normale, datorită lipsei temporare a unor judecători, datorită existenței unor posturi vacante, a incompatibilității sau a recuzării tuturor judecătorilor, Legea nr. 303/2004 privind statul judecătorilor și procurorilor prevede că președintele curții de apel la propunerea președintelui respectivei instanțe din circumscripția acelei curți de apel, poate delega judecători de la alte instanțe din circumscripția menționată, cu acordul scris al acestora. (art. 57 alin 1).

Delegarea judecătorilor de la judecătorii, tribunale și tribunale specializate în circumscripția altei curți de apel se dispune de către Consiliul Superior al Magistraturii, cu acordul scris al acestora, la solicitarea președintelui curții de apel în circumscripția căreia se face delegarea și cu avizul președintelui curții de apel unde judecătorii funcționează. (art. 57 alin.2).

Delegarea judecătorilor de la curțile de apel se dispune cu acordul scris al acestora de către Consiliul Superior al Magistraturii la solicitarea președintelui curții de apel. (art. 57 alin 3).

Suspendarea din funcție a judecătorilor reprezintă, în opinia noastră, un caz particular al instituției suspendării contractului de muncă¹⁾.

Pe întreaga perioadă cât durează suspendarea contractului de muncă, încetează principalele efecte ale contractului de muncă, respectiv: obligația salariatului de a presta muncă și obligația angajatorului de a-l plăti.

---

¹⁾ Sanda Ghimpu, Ion Traian Ștefănescu, Șerban Beligrădeanu, Gheorghe Mohanu, Dreptul Muncii, Tratat, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, pag. 288 și următoarele.

Cu privire la celelalte efecte ale contractului de muncă cum ar fi: acordarea ajutoarelor în cadrul asigurărilor sociale de stat sau a asistenței medicale, gratuite, acesta continuă să subziste.

Suspendarea judecătorilor din funcție este prevăzută de Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor nr.303/2004, republicată, în două cazuri, și anume:

- A) Când a fost pusă în mișcare acțiunea penală împotriva judecătorului prin ordonanță sau rechizitoriu (art. 62 alin. 1 lit. a);
  - B) Când judecătorul suferă de o boală psihică care îl împiedică să-și exercite funcția în mod corespunzător (art. 62 alin. 1 lit b).
- A) În prima situație, prevăzută de art. 62 alin. 1 lit a din Legea nr. 303/2004, republicată, măsura suspendării din funcția de judecător se dispune de Consiliul Superior al Magistraturii și durează până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești penale.

În acest context precizăm că, dacă prin hotărârea instanței de judecată sau prin ordonanța procurorului se constată nevinovăția judecătorului, suspendarea acestuia din funcție încetează.

Din punct de vedere penal “vinovăția” constituie o trăsătură esențială a infracțiunii și totodată un element constitutiv al acesteia.

Având în vedere dispozițiile art. 19 din codul penal: “Vinovăția există când fapta care prezintă pericolul social este săvârșită cu intenție sau din culpă” (alin.1).

Unul dintre cazurile în care punerea în mișcare a acțiunii penale sau exercitarea acțiunii penale sunt împiedicate privește ipoteza în care “faptei îi lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii”, situație în care se încadrează și absența vinovăției (art. 10 lit. d cod procedură penală).

Remarcăm însă faptul că art. 10 din Codul de procedură penală prevede și alte cazuri în care “vinovăția”, deci latura subiectivă este exclusă. Aceste situații privesc următoarele cazuri:

- art. 10 lit. a – când fapta nu există;
- art. 10 lit. b – când fapta nu este prevăzută de legea penală;
- art. 10 lit. c – când fapta nu a fost săvârșită de învinuit sau de inculpat;
- art. 10 lit. e – când există vreuna din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei.

În toate aceste situații, în cursul judecății se pronunță **achitarea** inculpatului, iar în cursul urmăririi penale se dispune **scoaterea de sub urmărire penală** a învinuitului sau a inculpatului.

Rezultă deci că și în cazurile în care un judecător, împotriva căruia s-a pus în mișcare acțiunea penală, ar fi ulterior scos de sub urmărire penală, pentru unul din motivele precizate, măsura suspendării din funcție a judecătorului trebuie să înceteze deoarece acesta este nevinovat.

O problemă delicată există în ipoteza în care scoaterea de sub urmărire penală sau achitarea pe considerentul că fapta pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală “nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni”, (art. 10 lit. b¹ Cod procedură penală), precum și **încetarea urmăririi penale sau încetarea procesului penal**, pentru celelalte motive prevăzute de **art. 10 lit. f-j Cod procedură penală**.

În toate aceste cazuri, considerăm că, întrucât nu este exclusă vinovăția, nu se justifică o eventuală încetare a suspendării în funcție a judecătorului. Totuși Legiuitorul ordinar a tranșat această chestiune în art. 63 alin 2 din Legea 303/2004, republicată, în sensul că și în ipoteza achitării în temeiul art. 10 lit b¹ Cod procedură penală cât și în ipoteza încetării urmăririi penale sau, după caz, a încetării procesului penal, judecătorul este repus în situația anterioară, suspendarea din funcție încetând.

În situația prevăzută de art. 62 din Legea nr. 303/2004, republicată, măsura suspendării din funcție a judecătorului se dispune de Consiliul Superior al Magistraturii, pe baza unui raport scris și după examinarea persoanei respective de către o comisie medicală de specialitate.

În ambele cazuri suspendarea din funcție a judecătorului este dispusă de C. S. M.. Tot acestui organ îi revine obligația de a se pronunța asupra încetării suspendării din funcție, urmată de repunerea judecătorului în situația anterioară sau de a propune eliberarea din funcție a judecătorului potrivit legii.

Ne vom referi în continuare și la efectele suspendării din funcție a judecătorilor. De principiu, aceste efecte decurg din suspendarea executării contractului de muncă. Judecătorii suspendați din funcție nu mai au dreptul să exercite vreo atribuție specifică funcției și nu mai au dreptul de a primi salariu.

Precizăm totodată că judecătorilor suspendați din funcție în temeiul art. 62 lit.b din Legea nr. 303/2004, li se acordă, pe întreaga perioadă a suspendării, drepturile de asigurări sociale de sănătate, conform dispozițiilor art. 64 alin 3 din Legea 303/2004.

Ca urmare a intervenirii suspendării din funcție a judecătorului, se poate pune întrebarea dacă în această perioadă respectivul judecător poate să presteze altă activitate, într-o altă instituție.

La prima vedere, am fi tentați să considerăm că răspunsul este afirmativ. Aceasta, avându-se în vedere și dispozițiile art. 41 alin. 1 din Constituția României, potrivit căroră: “Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă este liberă.”

Totuși, nu împărtășim această opinie pentru următoarele considerente ce urmează a fi detaliate.

Pe întreaga durată a suspendării din funcție contractul de muncă al judecătorului nu încetează, și, în consecință, nu încetează nici calitatea acestuia de magistrat. Din acest raționament rezultă că dreptul subiectiv al judecătorului de a presta o altă activitate retribuită (salarizată) este limitat de îngrădirile prevăzute de lege și care decurg din calitatea sa.

Legiuitorul ordinar a rezolvat această chestiune prin art. 62 alin. 4 din Legea 303/2004, republicată. Aceasta în sensul că în perioada suspendării din funcție judecătorului **nu îi sunt aplicabile dispozițiile referitoare la interdicțiile și incompatibilitățile menționate la art. 5 și la art. 8 din Legea nr. 303/2004, republicată.**

Considerăm că punctul de vedere îmbrățișat de legiuitor este eronat. În acest sens, respectând dispoziția legală din art. 62 alin. 4, rezultă că judecătorul suspendat nu numai că poate să desfășoare o activitate remunerată, dar aplicând ad litteram textul invocat, el are aptitudinea de a fi administrator la societățile comerciale, să aibă calitatea de membru al unui grup de interes economic sau să omită a da declarație în care să menționeze dacă soțul, rudele sau afiniile până la gradul al IV-lea inclusiv exercită o funcție sau desfășoară o activitate juridică ori activități de investigare sau de cercetare penală cu indicarea locului de muncă al acestor persoane fizice.

Principalul efect al investirii în funcție a judecătorilor îl reprezintă dobândirea **inamovibilității.**

Constituția României prevede în dispozițiile art. 125 (1) teza I următoarele: “Judecătorii numiți de Președintele României sunt inamovibili, în condițiile legii”.

În consecință precizăm că inamovibilitatea reprezintă o instituție în virtutea căreia judecătorii nu pot fi revocați, suspendați din funcție, pensionați, mutați (delegați, detașați sau transferați) și nici nu pot fi sancționați disciplinar decât în cazurile și pe baza formelor și condițiilor prestabilite de textele legale în vigoare.

Inamovibilitatea judecătorilor, ca instituție, s-a impus destul de târziu în raport de puterea concretă a executivului și de influența acestuia asupra puterii judecătorești.

Astfel, în principiu, remarcăm faptul că în cazul existenței unor guverne autoritare cu tendințe centralizatoare și de corporatism, inamovibilitatea ori nu este acordată judecătorilor ori, deși este în principiu acordată, ea este nedorită, fiind considerată o piedică în realizarea obiectivelor puterii executive.

Există situații istorice în care în mod obiectiv nu s-a instituit inamovibilitatea judecătorilor datorită unor cauze concrete, cum ar fi spre exemplu: proliferarea fenomenului corupției, lipsa de personal specializat în drept, nivelul scăzut de competență și de pregătire a judecătorilor ș.a.

În România, principiul inamovibilității judecătorilor a fost instituit și consacrat prin Legea Curții de Casație din data de 24 ianuarie 1861. Legea menționată prevedea în dispozițiile art. 17 următoarele: Funcțiile de președinte și de membri la Curtea de Casație sunt inamovibile.

Privind din punct de vedere istoric trebuie să remarcăm și dispozițiile Legii pentru organizarea judecătorească din 9 iulie 1865.

Titlul al IX-lea al legii intitulat “Despre inamovibilitate” prevede că aceasta se va acorda președinților, membrilor și supleanților Curții de Apel și Tribunalurilor” prin legiuiri speciale (art. 103 din Legea pentru organizarea judecătorească din 1865).

Legea pentru organizarea judecătorească din 1 Septembrie 1890, având în vedere situația profesională a corpului de judecători, a stabilit că devin inamovibili, de la data sancționării legii, președinții Curților de Apel precum și președinții de tribunale “care au titlul de licențiați sau doctori în drept” (art. 90).

Ca efect al inamovibilității instituită prin Legea pentru organizarea judecătorească din 1 septembrie 1890, s-a prevăzut că încetarea funcției de judecător nu poate avea loc decât prin demisie, și respectiv prin atingerea limitei de vârstă. De asemenea, se prevedea că transferarea sau înaintarea în grad nu se poate realiza, fără consimțământul judecătorului.

Judecătorii puteau fi destituiți din funcție pentru motive disciplinare ori dacă aceștia erau condamnați definitiv pentru crimele ori pentru delictele precizate de lege în art. 52 pct. 3.

Art. 52 pct. 3 din Legea pentru organizarea judecătorească din anul 1890 prevedea următoarele infracțiuni (crime și delict) în baza cărora, dacă judecătorul era condamnat definitiv, trebuia destituit: “fals, furt, înșelăciune, abuz de încredere, mărturie mincinoasă, atentat la bunele moravuri în cazurile prevăzute de art. 262, 263, 264, 267, 271 din Codul penal, vagabondaj, abuz de putere, delapidări de bani publici, mituire, percepere de taxe ilegale, spargere de sigiliu, sustragere de acte”.

Potrivit legii precizate erau puși din oficiu în retragere, prin decret regal, în vederea pensionării, judecătorii care au împlinit vârsta de 68 de ani pentru Curtea de Casație și vârsta de 65 de ani pentru Curțile de Apel, precum și judecătorii care, deși nu pot dovedi cu acte vârsta lor, au o vechime în magistratură de 30 de ani.

Conform legii puteau fi “dispensați de serviciu”, printr-un decret regal, în baza unui aviz al instanței din care făceau parte, judecătorii care nu mai puteau “îndeplini bine și cu exactitate” sarcinile funcției lor datorită unor infirmități permanente sau pentru cauze de “slăbire a facultăților mintale”. Legea prevede că în cazul în care judecătorul suferea de o boală psihică gravă, ministrul justiției avea prerogativa de a dispune suspendarea din funcție a judecătorului, în urma raportului efectuat de instanță și după examinarea persoanei de către 3 medici.

Precizăm faptul că, atât în situația de “dispensare de serviciu” cât și în situația “suspendării”, Legea pentru organizare judecătorească din 1 septembrie 1890 pretindea avizul “conform” al curții sau al tribunalului în care funcționa judecătorul. În ipoteza în care, avizul “conform” din partea curții de apel sau a tribunalului nu era dat în termen de 15 zile, măsura suspendării înceta de drept.

O altă etapă – calitativ superioară în consacrară principiului inamovibilității judecătorilor în România, o reprezintă situația intervenită prin sancționarea Legii pentru organizarea judecătorească din 24 martie 1909.

Prin acest act normativ s-a procedat la extinderea inamovibilității asupra inspectorilor judecătorești, judecătorilor de tribunale și a judecătorilor de la judecătoriile de ocoale.

Legea citată reglementează în plus (în raport cu legile de organizare anterioare din 1865 și 1890) condițiile în care judecătorii inamovibili pot fi transferați:

- a) Dacă transferarea se face cu consimțământul magistratului (judecătorului – N.A.);
- b) Pentru rațiuni de serviciu public și în interesul unei bune administrări a justiției, când magistratul (judecătorul – N.A.) are rude, legături sau interese în județul unde curtea sau tribunalul își are reședința;
- c) În interesul serviciului, judecătorii de instrucțiune pot fi permutați cu cei de ședință în același tribunal.

În toate situațiile enumerate de lege, transferarea judecătorului nu se putea face decât cu avizul conform al Consiliului Superior al Magistraturii.

O situație identică în privința acordării inamovibilității judecătorilor întâlnim și sub imperiul Legii pentru organizarea judecătorească din 25 iunie 1924. În consecință, precizăm că rămân în afara beneficiului inamovibilității supleanții și ajutorii de judecători.

Deși excede cercetarea noastră, facem precizarea că, prin Legea pentru organizarea judecătorească din 25.06.1924, s-a extins inamovibilitatea și asupra procurorului general al Înaltei Curți de Casație precum și asupra procurorilor de secție de la Înalta Curte de Casație. Ceilalți membri ai ministerului Public, au rămas, în continuare, amovibili.

Dispoziții noi în privința acordării inamovibilității judecătorilor nu se regăsesc în Legea pentru organizarea judecătorească din data de 20 august 1938.

În schimb remarcă faptul că, prin acest act normativ, s-a acordat inamovibilitate și procurorilor generali de la Curțile de Apel.

Legile pentru organizarea instanțelor judecătorești și a procuraturii din perioada statului socialist nu au recunoscut instituția inamovibilității judecătorilor.

În privința conținutului inamovibilității, acesta cuprinde, de principiu, condițiile de modificare a exercițiului funcției de judecător prin transferare, delegare, suspendare din funcție și de încetare din funcția de judecător.

Toate aceste aspecte care alcătuiesc conținutul organic (concret) al inamovibilității, au fost tratate din rațiuni de simetrie în raport cu investirea în funcție – în paginile anterioare.

Din aceste considerente, nu vom insista în cele ce urmează decât asupra acordării inamovibilității judecătorilor Curții Supreme de Justiție. Sau, mai corect, asupra perioadei de timp de care această categorie de judecători beneficiază de inamovibilitate.

Precizăm că pentru judecători – cu excepția celor de la Curtea Supremă de Justiție – inamovibilitatea este dobândită, ca efect al numirii, pe întreaga durată a carierei lor profesionale. În dezacord cu această regulă art. 124 (1) din Constituția României, precizează: “Președintele și ceilalți judecători ai Curții Supreme de Justiție sunt numiți pe o perioadă de 6 ani. Ei pot fi reinvestiți în funcție” (teza a II-a).

Din analiza logico-rațională a acestui text constituțional, rezultă că judecătorii Curții Supreme de Justiție, în perioada mandatului, beneficiază de întreaga protecție și de toate drepturile care decurg din inamovibilitate.

Unica diferențiere o regăsim – în raport cu ceilalți judecători – în durata determinată a acordării inamovibilității, care este egală cu durata mandatului de judecător al Curții Supreme de Justiție.

Considerăm că nu este lipsit de importanță să precizăm că sunt autori care se îndoiesc de valoarea principiului inamovibilității ca garanție a independenței și a imparțialității judecătorilor.

“Regula inamovibilității ... și-a pierdut, cu timpul, o parte din forță. Ea are, mai cu seamă, o valoare de simbol. În fapt, inamovibilitatea nu asigură magistratului decât o garanție înșelătoare și insuficientă, dacă nu este însoțită de reguli de protecție, mai ales în materie de avansare sau de disciplină. Este indiscutabil că în prezent situația magistratului se apropie din ce în ce mai mult de cea a funcționarului¹⁾”.

Trecând peste diversele opinii ale autorilor considerăm că instituția inamovibilității reprezintă o adevărată “cheie de boltă” a puterii judecătorești. Aceasta întrucât inamovibilitatea este piatra de temelie a independenței judecătorilor.

De aceea, pretutindeni și constant, autorii în materia științelor juridice tratează instituția inamovibilității în cadrul garanțiilor independenței și imparțialității judecătorilor.

*
*   *
*

O chestiune organic legată de investirea în funcție a judecătorilor privește interdicțiile și incompatibilitățile instituite pe întreaga perioadă a îndeplinirii funcției.

Instituirea **interdicțiilor și a incompatibilităților** are, drept rațiune, evitarea plasării judecătorului în situații “de facto” sau “de jure” de natură a-l influența cu ocazia exercitării funcției și pentru a-l feri pe judecător de suspiciunea de părtinire care poate fi generată de exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor nr. 303/2004, republicată prevede următoarele **incompatibilități și interdicții**:

- funcția de judecător este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior, precum și a celor de instruire din cadrul Institutului Național al Magistraturii și al Școlii Naționale de Grefieri, în condițiile legii;
- judecătorii sunt obligați să se abțină de la orice activitate legată de actul de justiție în cazuri care presupun existența unui conflict între interesele lor și interesul public de înfăptuire a justiției sau de apărare a intereselor generale ale societății, cu excepția cazurilor în care conflictul de interese a fost adus, în scris, colegiului de conducere al instanței și s-a considerat că existența conflictului de interese nu afectează îndeplinirea imparțială a atribuțiilor de serviciu;
- judecătorii sunt obligați să dea anual o declarație pe propria răspundere în care să menționeze dacă soțul, rudele sau afinii până la gradul al IV-lea inclusiv exercită o funcție sau desfășoară o activitate juridică ori activități de investigare sau cercetare penală, precum și locul de muncă al acestora;
- judecătorii sunt obligați să facă o declarație autentică, pe propria răspundere potrivit legii penale, **privind apartenența sau neapartenența ca agent sau colaborator al organelor de securitate, ca poliție politică**;
- judecătorii nu pot fi lucrători operativi, inclusiv acoperiți, informatori sau colaboratori ai serviciilor de informații. În acest sens ei completează în fiecare an, pe propria răspundere

---

¹⁾ J. Vincent, G. Montagnier, A. Varinard, Opere citate, pag. 532

- potrivit legii penale, o declarație autentică din care să rezulte că nu sunt lucrători operativi, inclusiv acoperiți, informatori sau colaboratori ai serviciilor de informații;
- judecătorilor le este interzis să desfășoare activități comerciale, direct sau prin persoane interpuse;
  - judecătorilor le este interzis să desfășoare activități de arbitraj în litigii civile, comerciale sau de altă natură;
  - judecătorilor le este interzis să aibă calitatea de asociat sau de membru în organele de conducere, administrare sau control la societăți civile, societăți comerciale, inclusiv bănci sau alte instituții de credit, societăți de asigurare ori financiare, companii naționale, societăți naționale sau regii autonome;
  - judecătorilor le este interzis să aibă calitatea de membru al unui grup de interes economic;
  - judecătorii nu pot să facă parte din partide sau formațiuni politice și nici să desfășoare sau să participe la activități cu caracter politic;
  - judecătorii sunt obligați ca în exercitarea atribuțiilor de serviciu să se abțină de la exprimarea sau manifestarea, în orice mod, a convingerilor lor politice;
  - judecătorii nu își pot exprima public opinia cu privire la procese aflate în curs de desfășurare sau asupra unor cauze cu care a fost sesizat parchetul;
  - judecătorii nu pot da consultații scrise sau verbale în probleme litigioase, chiar dacă procesele respective sunt pe rolul altor instanțe de cât acelea în cadrul cărora își exercită funcția. Ei nu pot îndeplini orice altă activitate care, potrivit legii, se realizează de avocat.

Totuși Legiuitorul ordinar a permis judecătorilor să pledeze în cauzele lor personale, ale ascendenților și descendenților, ale soților, precum și ale persoanelor puse sub tutela sau curatela lor.

De asemenea, judecătorii pot participa la elaborarea de publicații, pot elabora articole, studii de specialitate, lucrări științifice sau lucrări literare. Ei pot participa la emisiuni audiovizuale, cu excepția celor cu caracter politic.

Judecătorii pot fi membri ai unor comisii de examinare sau ai unor comisii de întocmire a proiectelor de acte normative sau a unor documente cu caracter intern, european sau internațional.

De asemenea, judecătorii pot fi membri ai unor societăți științifice sau academice, precum și ai oricăror persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial (fundațiile).

În scopul evitării unei interpretări extensive a dispozițiilor legale care conțin interdicțiile precizate, Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor, prevede – în terminis – anumite limitări.

În acest sens, remarcăm prevederile legale în baza cărora judecătorii pot forma asociații profesionale sau alte organizații, având drept obiectiv reprezentarea intereselor proprii și totodată consolidarea și protejarea statutului socio-profesional.

Judecătorii sunt liberi să se adere la asociații profesionale locale, naționale și internaționale și să participe la reuniunile acestora.

Textele legale referitoare la libertatea de asociere a judecătorilor sunt compatibile, din acest punct de vedere, cu legislația europeană în materie.

Astfel, Recomandarea nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri ai Statelor membre cu privire la independența, eficiența și rolul judecătorului, adoptată de Comitetul de Miniștri la 13 octombrie 1994, cuprinde Principiul al IV-lea intitulat “Asocierea”, în care se proclamă următoarele: “Judecătorii ar trebui să fie liberi să creeze asociații care să aibă, singure sau împreună cu un alt organ, sarcina apărării independenței lor și să le protejeze interesele.”

Cu privire la traducerea în practică a dispozițiilor legale referitoare la asocierea judecătorilor, specificăm faptul că în România au fost înființate mai multe asociații, printre care amintim: Asociația judecătorilor Olteni, Asociația judecătorilor “Al. I. Cuza” Galați, Asociația profesională a judecătorilor din circumscripția Curții de Apel Bacău ș.a.

La nivelul național s-a constituit “Uniunea Asociațiilor Judecătorilor din România” la care s-au afiliat o parte din asociațiile teritoriale înființate.

Se prevede, de asemenea, în textul legii faptul că judecătorii au dreptul să facă parte din comisiile de studii sau de întocmire a proiectelor de legi, regulamente, tratate, și convenții internaționale.

Referitor la limitarea interdicțiilor impuse judecătorilor, precizăm și faptul că legea le permite acestora colaborarea – cu anumite restricții – la publicațiile de specialitate, cu caracter literar, științific sau social, precum și la emisiuni audiovizuale.

Incompatibilitățile judecătorilor privesc situații limitativ prevăzute de legiuitor, în care un judecător este împiedicat să participe la judecarea unei cauze, în scopul de a se asigura soluționarea obiectivă a litigiului.

Precizăm că, de lege lata, sediul materiei în ceea ce privește instituția, incompatibilității judecătorilor nu este unitar. Astfel cazurile de incompatibilitate sunt prevăzute atât în Codul de procedură penală cât și în dispozițiile Codului de procedură civilă.

În codul de procedură penală sunt inserate următoarele cazuri de incompatibilitate:

- rudenia între judecători. În acest sens, judecătorii care sunt soți sau rude apropiate între ei, nu pot face parte din același complet de judecată.

Textul legal prevede că există incompatibilitate și în situația în care procurorul este soțul sau ruda apropiată a vreunuia dintre judecători;

- judecătorul care a luat parte la soluționarea unei cauze nu mai poate participa la judecarea aceleiași cauze într-o instanță superioară sau la judecarea cauzei după desființarea hotărârii cu trimitere în apel sau după casarea hotărârii cu trimitere spre rejudecare, în recurs. Nu mai poate participa la judecarea cauzei nici judecătorul care și-a exprimat anterior părerea cu privire la soluția care ar putea fi dată în acea cauză (în cauza pedinte);

- este, de asemenea, incompatibil să judece judecătorul care, în cauza respectivă a pus în mișcare acțiunea penală, a emis mandatul de arestare, a dispus trimiterea în judecată sau a pus concluzii în fond în calitate de procuror la instanța de judecată;

- este incompatibil să participe la judecată judecătorul care în respectiva cauză penală a fost reprezentant sau apărător al uneia dintre părți, dacă a fost expert sau dacă a depus ca martor precum și în cazul în care este interesat, sub orice formă, el, soțul sau vreo rudă apropiată;

- procurorul care a participat, în calitate de judecător, la soluționarea cauzei, în primă instanță, nu poate pune concluzii la judecarea ei, în apel sau la recurs.

Aceste cazuri de incompatibilitate se regăsesc în dispozițiile art. 46-49 Cod procedură penală.

În prezența unuia dintre cazurile de incompatibilitate menționate, legea (art. 50 Cod procedură penală) impune judecătorului în cauză obligația de a se abține. În cazul în care judecătorul nu face declarație de abținere, acesta poate fi recuzat, de oricare dintre părți, imediat ce partea a aflat despre existența cazului de incompatibilitate.

Așa cum am mai precizat, cazurile de incompatibilitate a judecătorilor sunt prevăzute și în codul de procedură civilă.

Precizăm însă că în acest cod se face distincție între incompatibilități în raport de efectul acestora în: incompatibilități care determină abținerea sau recuzitatea unui judecător și incompatibilități care generează strămutarea pricinii civile.

Din prima categorie fac parte incompatibilitățile consacrate prin art. 24 și art. 27 Cod procedură civilă.

Astfel, potrivit art. 24 Cod procedură civilă, judecătorul care a judecat o pricină nu mai poate lua parte la judecarea aceleiași pricini în apel sau în recurs și nici în caz de rejudecare după desființarea sau casarea hotărârii cu trimitere.

Totodată, nu poate lua parte la judecată judecătorul care și-a spus părerea cu privire la pricina care se judecă și nici acel judecător care a fost martor, expert sau arbitru în același litigiu.

Art. 27 Cod procedură civilă, reglementează următoarele situații de incompatibilitate în care se poate afla judecătorul:

- când el, sotul sau ascendenții ori descendenții lor au vreun interes în judecarea pricinii sau când este soț, rudă sau afîn, până la al patrulea grad inclusiv, cu vreuna din părți;

- când judecătorul este soț, rudă sau afîn în linie directă ori în linie colaterală, până la al patrulea grad inclusiv cu avocatul sau mandatarul unei părți sau dacă este căsătorit cu fratele ori cu sora uneia din aceste persoane;

- când soțul în viață și nedespărțit este rudă sau afîn al uneia din părți până la al patrulea grad inclusiv, sau dacă, fiind încetat din viață ori despărțit, au rămas copii;

- dacă el, soțul sau rudele lor până la al patrulea grad inclusiv au o pricină asemănătoare cu aceea care se judecă sau dacă au o judecată la instanța unde una din părți este judecător;

- dacă între aceleași persoane și una din părți a fost o judecată penală în timp de cinci ani înainte;

- dacă a primit de la una din părți daruri sau făgăduieli de daruri ori altfel de îndatoriri;

- dacă este vrăjmășie între el, soțul sau una din rudele sale până la a până la al patrulea grad inclusiv și una din părți, soți sau rudele acestora până la gradul al treilea, inclusiv.

În toate situațiile precizate, judecătorii în cauză au obligația să se abțină la judecarea cauzei, în caz contrar putând fi recuzați de către părți.

Cu privire la a doua categorie de incompatibilități, care generează strămutarea cauzei civile, la cererea părții interesate, indicăm art. 37 Cod procedură civilă care prevede că se poate cere strămutarea judecării pricinii, de partea interesată, când una din părți are două rude sau afini până la gradul al patrulea inclusiv printre judecătorii instanței competente.

Este necesar să precizăm că, de principiu, toate cazurile expuse nu determină – de plano – incompatibilitatea generală a unei persoane fizice de a fi numită sau de a exercita funcția de judecător, ci numai împiedicarea judecătorului de a participa la soluționarea unei cauze determinate. În consecință, judecătorul rămâne compatibil să exercite atribuțiile ce izvorăsc din funcția sa, care nu au legătură cu litigiul în care există cauza de incompatibilitate.

Considerăm benefic ca în cadrul acestei cercetări să expunem – desigur sintetic – două organisme internaționale care privesc în mod direct dreptul la asociere al judecătorilor.

Prin instituție este **Asociația Europeană a Magistratilor**, care a adoptat **Statutul judecătorului din Europa**.

Remarcăm faptul că procesul integrării europene a condus la expansiunea puterii legislative și a puterii executive, nu numai la nivel național, dar și la nivel internațional.

În consecință, schimbările politice recente din Europa, au demonstrat să o separație reală a puterilor în stat este indispensabilă, pentru funcționarea **Statului de Drept**. Acest principiu trebuie aplicat integrării europene, întrucât statele participante se consideră veritabile democrații.

Or, o latură de esență a statului de drept o reprezintă independența judecătorilor și a întregului sistem judiciar. De aceea statele membre ale Uniunii Europene consideră consolidarea, în ansamblu, a puterii judecătorești că reprezintă o garanție a protecției drepturilor cetățenilor, împotriva tendințelor statului sau a altor grupuri de presiune.

Asociația Europeană a Magistraților, în elaborarea Statutului judecătorului în Europa, a pornit de la ideea că “Principiile fundamentale relative la independența magistraturii” elaborate de O.N.U., reprezintă o “Carta constituantă dobândită, de la care nu se poate renunța”.

Asociația Europeană a Magistraților a statuat ca principii fundamentale incluse în Statutul judecătorului în Europa, următoarele:

1) Independența judecătorului este indivizibilă. Toate instituțiile și autoritățile naționale și internaționale trebuie să o respecte și să o apere.

2) Judecătorul nu trebuie să fie supus decât legii. El nu trebuie să fie influențat nici de partidele politice, nici de grupurile de presiune. Judecătorul trebuie să-și îndeplinească obligațiile profesionale cu rezervă și într-un termen rezonabil.

3) Judecătorul trebuie să fie imparțial și să se dovedească imparțial.

4) Recrutarea judecătorilor trebuie să fie bazată numai pe criterii obiective, garantând capacitățile profesionale și să fie efectuată de un organ independent și reprezentativ al judecătorilor. Orice alte influențe, în particular interesele partidelor politice, trebuie să fie excluse.

5) Organul independent care reprezintă magistrații trebuie să aplice, aceleași principii ca pentru, recrutarea judecătorilor, în ceea ce privește cariera lor ulterioară.

6) Conducerea corpului judecătoresc trebuie să fie atribuită unui organ independent de grupuri de putere, reprezentând efectiv judecătorii.

7) Este obligația celorlalte puteri ale statului de a da puterii judecătorești mijloacele necesare pentru a-și desfășura activitatea și mijloacele de echipament logistic corespunzător. Puterea judecătorească trebuie să aibă posibilitatea de a participa la deciziile luate sub acest aspect.

8) Salarizarea judecătorilor trebuie să fie la un nivel care să le asigure **reală independență** economică. Aceasta nu poate fi redusă pe toată durata activității judecătorului.

9) Sancțiunile disciplinare împotriva judecătorilor nu trebuie să fie luate decât de un organ compus din membrii care reprezintă puterea judecătorească, respectând strict regulile de procedură predeterminate.

10) Este exclusă orice acțiune directă vizând responsabilitatea judecătorului în legătură cu activitatea sa profesională.

11) Statutul judecătorilor trebuie să fie cuprins în Legea pentru organizarea judecătorească.

A doua organizație pe care o vom prezenta succint este **Uniunea Internațională a Magistraților**. Analiza instituției va avea în vedere, cu prioritate, actul constitutiv și statutul acesteia.

Uniunea Internațională a Magistraților este o organizație lipsită de oricare caracter politic sau sindical, având sediu stabilit la Roma.

Au calitatea de membri ai Uniunii, în afara Asociațiilor Naționale și comitetele provizorii de asociații care au semnat, la 6 septembrie 1953, Actul Constitutiv și Statutul, asociațiile naționale și grupurile naționale reprezentative admise prin Decizia Consiliului Central.

Consiliul Central poate admite ca anumite asociații sau grupuri naționale, să intre în Uniune, în calitate de membri extraordinari. Asociațiile de Magistrați care luptă pentru

independența lor, pot fi admise ca membri extraordinari pentru o perioadă de cinci ani, care este susceptibilă de a fi prelungită.

Membri Uniunii Internaționale a Magistraților nu trebuie să fie angajați politic sau să aparțină vreunui partid politic.

Scopurile Uniunii Internaționale a Magistraților sunt următoarele:

- salvarea independenței Puterii Judecătorești, condiție esențială pentru funcționarea Justiției și pentru garantarea drepturilor și libertăților omului;

- apărarea statutului constituțional, legal și moral al Puterii Judecătorești;

- lărgirea și perfecționarea cunoștințelor și culturii magistraților, punându-i în contact direct cu magistrații din alte țări, permițându-le să cunoască alte organizații și modul lor de funcționare, precum și Dreptul Internațional și aplicarea acestuia;

- studierea în comun a diferitelor probleme juridice care apar în interesul național, cât și la nivelul comunităților regionale sau internaționale pentru o mai bună soluționare a acestora.

Scopurile menționate se realizează, în concepția Uniunii Internaționale a Magistraților prin următoarele mijloace:

- Organizarea de congrese și reuniuni a unor comisii de studii;

- Schimburi de raporturi culturale;

- Promovarea și intensificarea raporturilor de prietenie între magistrați din diferite țări;

- Favorizarea asistenței mutuale între asociațiile și grupurile naționale; intensificarea schimbului de informații și facilitarea de stagii pentru magistrați în diferite țări străine, inclusiv pentru sejurul de vacanță;

- Prin orice alt mijloc acceptat ca atare de Consiliul Central.

Consiliul Central reprezintă organul deliberativ al Uniunii. Fiecare membru ordinar poate să delege un reprezentant care poate fi asistat de un coleg.

Oricare membru ordinar nu are decât un singur vot.

În privința organizării, precizăm că un membru poate da mandat altui delegat membru prezent la ședința Consiliului Central pentru a vota în numele lui.

Mandatul astfel dat exclude orice alt mandat pentru același delegat.

Uniunea Internațională a Magistraților este condusă de un președinte, asistat de șase vicepreședinți, pe care îi reunește cel puțin o dată pe an, în cadrul **Comitetului Președințial**.

În condițiile Statutului Uniunii Internaționale a Magistraților unul dintre vicepreședinți poate primi titlul de prim vicepreședinte.

Uniunea mai dispune de un secretar general, care este asistat de unul sau mai mulți secretari generali adjuncți.

Titularii funcțiilor precizate sunt aleși de Consiliul Central al Uniunii, pentru un mandat de doi ani.

Regulamentul General al Uniunii Internaționale a Magistraților este aprobat de Consiliul Central.

Statutul Uniunii poate fi modificat de Consiliul Central la propunerea fie a Președintelui, fie a cel puțin trei membri ordinari.

Ulterior, propunerea de modificare este supusă Secretariatului General, cel mai târziu cu trei luni înainte de reuniunea Consiliului Central.

Această succintă caracterizare a organizării și funcționării Uniunii Internaționale a Magistraților se desprinde din analiza art. 1 – 8 din Actul constitutiv al Uniunii.

*
*   *
*

Deoarece tema acestei secțiuni este “Asigurarea independenței judecătorilor prin modul în care sunt investiți”, este firesc să amintim faptul că prin Legea privind organizarea judiciară a fost menținută instituția asistenților judiciari.

Asistenții judiciari sunt numiți pe o perioadă de 5 ani de către ministrul justiției, la propunerea Consiliului Economic și Social dintre persoanele care îndeplinesc următoarele condiții:

- au cetățenia română, domiciliul în România și capacitate deplină de exercițiu;
- sunt licențiate în drept și dovedesc o pregătire teoretică corespunzătoare;
- nu au antecedente penale, nu au cazier fiscal și se bucură de o bună reputație;
- cunosc limba română;
- sunt apte, din punct de vedere medical și psihologic, pentru exercitarea funcției.

Asistenții judiciari depun jurământ în condițiile legii, care se aplică în mod corespunzător. Ei se bucură de stabilitate pe durata mandatului (art. 110-111 din Legea nr. 304/2004, republicată).

Condițiile și procedura de propunere a candidaților pentru a fi numiți asistenți judiciari de către Consiliul Economic și Social, se stabilesc prin hotărârile a Guvernului.

Drept consecință, în materia litigiilor de muncă se pare că s-a optat pentru reintroducerea “judecătorilor neprofesioniști”.

Sintagma “judecători neprofesioniști” ar putea fi criticată, deoarece contextul în care este utilizată nu corespunde total cu accepțiunea clasică.

Aceasta întrucât asistenții judiciari sunt recrutați și ulterior numiți dintre persoanele fizice care au studii juridice superioare.

Noua reglementare, referitoare la asistenții judiciari, pune în discuție și alte aspecte referitoare la: **participarea judecătorilor neprofesioniști la ședințele de judecată și la alegerea sau, după caz, numirea judecătorilor în funcție.**

Din punct de vedere diacronic specificăm faptul că **Curțile cu jurați** erau în România secolului al XIX-lea în număr de patru, fiind organizate pe lângă Curțile de Apel din următoarele localități: București, Iași, Craiova și Focșani.

Prin Legea din 16 iulie 1868 s-a înființat în fiecare județ câte o Curte cu juri, compusă din: președinte (consilier al Curții de Apel) și doi judecători de la tribunalul local. Sesiunile de judecată ale Curții cu juri se țineau de patru ori pe an.

Curțile cu jurați, menținute prin Legea din 1924, erau constituite pentru judecarea crimelor, pentru judecarea delictelor politice și a delictelor de presă.

Curțile cu jurați judecau în sesiuni ordinare, stabilite prin regulament special adoptat pentru funcționarea lor. În caz de necesitate Ministerul Justiției putea să dispună prelungirea sesiunilor ordinare sau putea stabili sesiuni extraordinare, hotărând asupra cauzelor care urmau să fie judecate în aceste sesiuni, precum și durata prelungirii sesiunilor ordinare.

În doctrină s-a considerat că datorită încetinelii cu care judecau și a numeroaselor hotărâri judecătorești receptate negativ de opinia publică, curțile cu jurați au fost desființate în anul 1939, fiind înlocuite cu secții criminale pe lângă Curțile de Apel.

Considerăm că desființarea Curților cu jurați este strâns legată de climatul politic general existent în România, odată cu instaurarea dictaturii regale (28 februarie 1938).

În legislațiile străine (de ex: S.U.A.) judecătorii profesioniști au rol preponderent în privința aplicării aspectelor “de drept”, referitoare la: încadrarea juridică; criteriile de individualizare; aplicarea concretă a sancțiunilor de drept penal.

Judecătorii neprofesioniști (jurații) au rol predominant în privința chestiunilor “de fapt”: existența faptei, existența conținutului constitutiv al infracțiunii (latura obiectivă și latura subiectivă); incidența circumstanțelor reale sau personale, atenuante sau, după caz, agravante; existența unor cauze care împiedică întrunirea, în integralitatea sa, a conținutului constitutiv al infracțiunii sau a unei cauze care înlătură caracterul penal al faptei, ș.a.

Am ales spre exemplificare sistemul judiciar al statului New York (din Statele Unite ale Americii).

Pentru a fi **jurat** nu sunt necesare: o pregătire specială, un talent sau o anumită instruire. Datoria juratului constă în aflarea adevărului rezultat din probele prezentate în cauză, folosind, în acest scop, toată iscusința sa.

Sistemul instanțelor din statul New York păstrează și aduce la zi, în fiecare an, numele cetățenilor statului care figurează pe anumite liste: contribuabili locali și naționali, posesori de permise de conducere, înregistrați ca deținători de vehicule, persoane îndreptățite la ajutoare publice etc.

Viitorii jurați sunt aleși la întâmplare din aceste liste de către împuternicitul juriului din fiecare regiune și de către funcționarii locali.

Pot avea aptitudinea de a fi jurați persoanele care îndeplinesc următoarele condiții:

- sunt cetățeni ai Statelor Unite ale Americii și sunt rezidenți ai regiunii respective;
- au vârsta de cel puțin 18 ani împliniți;
- sunt apti din punct de vedere fizic și psihic pentru a desfășura activitatea de jurați;
- nu au suferit condamnări;
- sunt capabili să înțeleagă și să comunice în limba engleză;

Convocarea juratului indică, de obicei, durata mandatului delimitată prin date exacte.

Jurații care sunt aleși au datoria de a participa la un singur proces, care durează, în medie, între trei până la cinci zile.

Sistemul judiciar a introdus de curând o măsură care ar putea fi adoptată pe întreg teritoriu al S.U.A., care permite juraților raportori să fie scutiți de însărcinarea primită, dacă nu au fost selectați pe tabelul juraților o perioadă determinată de timp.

Pentru fiecare zi în care prestează serviciul de jurat, o persoană fizică poate primi o alocație de 15 dolari S.U.A. Suma exactă este stabilită de legislația statului. Jurații care beneficiază de plată primesc un cec de la Departamentul de Taxe și Finanțe.

Nu se face nici o plată juraților care sunt salariați și care primesc drepturile bănești obișnuite de la serviciul lor pentru nici una dintre zilele stabilite ca durată a mandatului de jurat.

Un jurat raportor este îndreptățit la rambursarea cheltuielilor de transport pentru fiecare zi de serviciu. În unele situații se decontează biletele de autobuz ori metrou, iar în alte situații se plătește suma de 15 dolari S.U.A. pe milă, în raport de kilometrajul parcurs. Nu se decontează taxele de parcare ori cele plătite pentru încărcătură.

De la data de 1 februarie 1997, remunerația zilnică a juraților a crescut de la 15 dolari la 27,50 dolari și de la data de 1 februarie 1998, remunerația a crescut din nou la 40 dolari S.U.A. pe zi.

Legea statului New York interzice patronatului să sancționeze sau să concedieze un angajat pe motiv că a exercitat un mandat de jurat, cu condiția ca angajatul să comunice investirea sa ca jurat.

Patronul poate întrerupe plata salariatului pe timpul (perioada) exercitării mandatului de jurat, numai dacă firma sa nu are mai mult de zece salariați.

Ca regulă generală, jurații merg acasă la sfârșitul zilei și se întorc dimineața zilei următoare.

Este posibil însă ca instanța să fie nevoită să izoleze juriul, peste noapte, în timp ce se deliberează cu privire la procesele penale.

În situații extrem de rare, juriul poate fi izolat pe parcursul întregului proces.

“**Izolarea**” – înseamnă că jurații nu merg acasă, peste noapte ci stau la un hotel unde au acces la relații cu alte persoane, la știri transmise de radio și televiziune, precum și la ziare, în mod limitat.

De cheltuielile pentru cazarea juraților în caz de izolare se ocupă împuternicitul juraților sau funcționarul local pentru orașul New York.

A doua chestiune pe care dorim să o punem în discuție se referă la investirea judecătorilor, ca urmare a numirii sau a alegerii prealabile a acestora.

Legile nr. 303/2004, nr.304/2004 și nr. 317/2004, republicate, au adoptat modalitatea numirii judecătorilor în funcție. Despre aceste aspecte am discutat, pe larg, în partea introductivă a capitolului.

Problema pusă în discuție se referă la comparația celor două modalități de numire în funcție.

Înainte de a “tranșa” această chestiune ne vom opri asupra ultimei reglementări a organizării judecătorești, din perioada socialistă.

Art. 42 din Legea nr. 58/26.12.1968 privind organizarea instanțelor judecătorești în Republica Socialistă România, prevedea următoarele: “Președinții tribunalelor județene și cel al Tribunalului municipiului București, judecătorii acestor tribunale, precum și judecătorii de la judecătorii, sunt **aleși** și **revocați** de consiliile populare județene sau, după caz, de Consiliul Popular al municipiului București, la propunerea Ministrului Justiției.

Pentru ocuparea posturilor devenite vacante la tribunalele județene, Tribunalul municipiului București și judecătorii se vor face **alegeri parțiale**, în prima sesiune a consiliului popular județean sau a Consiliului Popular al municipiului București, ce urmează a se ține după declararea vacanței”.

Astfel, s-a stabilit o anumită dependență de organele puterii și ale administrației, prin reglementarea alegerii și revocării judecătorilor de către consiliile populare județene sau, după caz, de Consiliul Popular al Municipiului București, la propunerea Ministerului Justiției.

În realitate, această dependență a avut un caracter formal, judecătorii, o dată numiți, dobândind o cvasiinamovibilitate.

Aceasta întrucât, potrivit art. 61, alin. 3 din Legea nr. 58/26.12.1968, judecătorii nu puteau fi revocați din funcție, decât pentru abateri grave, la propunerea ministrului justiției.

În sistemul Legii nr. 5/1952, judecătorii erau **numiți** de către ministrul justiției, cu excepția judecătorilor de la Tribunalul Suprem, și a procurorului general care erau aleși de către Marea Adunare Națională.

În sistemul Legii pentru organizarea judecătorească din 9 iulie 1865 (art. 2) – “funcționarii judecătorești se **numesc** sau se **întăresc** de Domn.”

Anterior, prin Legea din 24 IANUARIE 1861, privind înființarea Curții de Casație și justiție, se prevedea în dispozițiile art. 16 că membrii Curții și procurorii se numesc de Domn.

Toate legile ulterioare păstrează sistemul de investire în funcție care a fost prezentat.

Numirea de către șeful statului a judecătorilor se făcea la propunerea ministrului justiției. După înființarea Consiliului Superior al Magistraturii (prin Legea pentru modificarea unor dispozițiuni din legile relative la organizarea judecătorească, din data de 24 MARTIE 1909), confirmarea judecătorilor pentru a deveni inamovibili precum și înaintarea lor în grad nu se putea realiza decât cu avizul conform al acestui Consiliu.

Pe plan european și mondial, cel mai răspândit sistem de investire a judecătorilor a fost și rămâne cel al numirii lor de către reprezentanții puterii executive (șefii de state). S-a considerat că întrucât justiția este exercitată în numele națiunii, cel care-i numește pe judecători, tot în numele națiunii, este șeful statului.

Sistemul numirii judecătorilor este criticabil, deoarece cel puțin în aparență înfrânge principiul separației puterilor în stat.

Legislațiile care practică sistemul numirii judecătorilor prevăd o serie de garanții de natură a exclude arbitrariul puterii executive cum ar fi: stabilirea unei autorități din rândul magistraturii – Curtea Supremă de Justiție sau un Consiliul Superior al Magistraturii – care să recomande puterii executive candidații la numirea în funcția de judecător.

Pe plan internațional, în diverse state este consacrat sistemul electiv de investire în funcție a judecătorilor. Acest sistem este practicat într-un număr relativ restrâns de țări (de ex: Elveția, S.U.A.).

Sistemul electiv constă în alegerea judecătorilor de către cetățeni pentru un mandat determinat în timp.

Acest sistem prezintă avantajul asigurării totalei independențe a judecătorilor în raport cu puterea executivă.

Sistemul electiv prezintă și dezavantaje în sensul că, nu întotdeauna sunt aleși judecători cei mai competenți profesioniști, iar pe de altă parte, judecătorii deși sunt independenți de puterea executivă, devin extrem de dependenți de electorat sau de liderii de opinie din rândul electoratului, pentru a asigura câștigarea unor noi candidaturi la funcția de judecător.

Aceasta reprezintă o analiză succintă și sintetică a celor două sisteme de investire în funcție a judecătorilor, cu menționarea pentru fiecare sistem în parte a avantajelor și respectiv dezavantajelor generate.

&.3. ASIGURAREA INDEPENDENȚEI JUDECĂTORILOR PRIN STATUTUL LOR DISCIPLINAR

1. Noțiunea de “răspundere disciplinară”.

Noțiunea de “**disciplină**” exprimă o stare de echilibru obținută prin modelarea conduitei membrilor unei colectivități umane și raportarea acesteia la normele edictate pentru activitatea pe care o desfășoară.

Disciplina constituie, în esență, o ordine normativă compusă din ansamblul normelor care guvernează comportamentul uman într-un anumit domeniu de activitate, care include și obligația persoanelor care desfășoară respectiva activitate de a se conforma regulilor prestabilite.

În doctrină se consideră că noțiunea de “disciplină” comportă două laturi, legate organic între ele, respectiv:

- o latură obiectivă, conceptuală care determină, prin norme, activitățile colectivității;
- o latură subiectivă, concretă, care se referă la conduita propriu-zisă a membrilor colectivității, care poate fi de conformare sau, după caz, de contradicție, în raport cu norma prestabilită.

Referitor la răspunderea disciplinară a judecătorilor, este necesar să precizăm că în legile de organizare judecătorească din 1865, 1890 și 1909 dispozițiile relative la această materie erau reunite sub titlul “disciplina judiciară”.

În legile de organizare judecătorească din anii 1924 și 1927, dispozițiile menționate au fost reunite sub denumirea de “disciplina judecătorească” iar în legea pentru organizarea judecătorească din anul 1938 au fost incluse sub denumirea de “drept disciplinar”.

2. Izvoarele răspunderii disciplinare a judecătorilor. Sfera de incidență a răspunderii disciplinare a judecătorilor.

Izvoarele răspunderii disciplinare a judecătorilor sunt legea și jurământul depus de judecător.

În acest sens precizăm faptul că normele de conduită profesională a judecătorilor sunt stabilite în codurile de procedură penală și de procedură civilă, și în legile relative la organizarea instituțiilor puterii judecătorești. Prin intermediul acestor norme juridice sunt reglementate relațiile dintre judecători și justițiabili, în toate fazele procesuale, raporturile dintre judecători, raporturile judecătorilor cu membrii Ministerului Public, cu avocații, cu ceilalți participanți la activitatea de judecată, și, în ultimă instanță, raporturile cu societatea în ansamblu.

Jurământul, care este depus de judecători, reprezintă unul dintre izvoarele răspunderii disciplinare, datorită asumării libere de către judecători a obligațiilor incluse în conținutul acestui act solemn.

Jurământul judecătorilor are atât o semnificație etică cât și valoarea unui act cu conținut și cu efecte juridice.

Problema pe care urmează să o punem în discuție se referă la natura juridică a acestui act.

Evident actul îndeplinit de judecător nu reprezintă un contract, întrucât exercitarea funcției și a atribuțiilor ce decurg din aceasta nu are sorginte convențională.

Jurământul depus de judecători trebuie inclus în categoria actelor juridice de drept public, având în vedere că prin intermediul său se înfăptuiește organizarea și funcționarea instituțiilor puterii judecătorești.

Potrivit dispozițiilor art. 1 din Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor nr. 303/2004, republicată: „ Magistratura este activitatea judiciară desfășurată de judecători în

scopul înfăptuirii justiției și de procurori în scopul apărării intereselor generale ale societății, a ordinii de drept, precum și a drepturilor și libertăților cetățenilor.”

Continuând dispozițiile cu caracter constituțional, legiuitorul a prevăzut independența judecătorilor în art. 2 alin. 3 din Legea nr. 303/2004, republicată: „Judecătorii sunt independenți, se supun numai legii și trebuie să fie imparțiali.”

Judecătorii stagiaari au calitatea de magistrați și fac parte din corpul magistraților, deși sunt numiți în funcție de către Consiliul Superior al Magistraturii (art. 21 din Legea nr. 303/2004, republicată).

Legea nr. 303/2004, republicată, stabilește și o categorie de magistrați asimilați.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 86 din Legea nr. 303/2004, republicată:

„Constituie vechime în magistratură perioada în care judecătorul, procurorul, personalul de specialitate juridică prevăzut la art. 87 alin. 1 sau magistratul –asistent a îndeplinit funcțiile de judecător, procuror, personal de specialitate juridică în fostele arbitraje de stat, magistrat-asistent, auditor de justiție, judecător financiar, judecător financiar inspector, procuror financiar și consilier în secția jurisdicțională a Curții de Conturi, greșier cu studii superioare juridice sau personal de specialitate juridică prevăzut la art.87 alin. 1, precum și perioada în care a fost avocat, notar, asistent judiciar, jurisconsult, consilier juridic sau a îndeplinit funcții de specialitate juridică în aparatul Parlamentului, Administrației Prezidențiale, Guvernului, Curții Constituționale, Avocatului Poporului, Curții de Conturi sau al Consiliului Legislativ.”

Articolul 87 alin. 1 din Legea nr. 303/2004, republicată, prevede: „Pe durata îndeplinirii funcției, personalul de specialitate juridică din Ministerul Justiției, din Ministerul Public, din Consiliul Superior al Magistraturii, din Institutul Național de Criminologie și din Institutul Național al Magistraturii este asimilat judecătorilor și procurorilor în ceea ce privește drepturile și îndatoririle, inclusiv susținerea examenului de admitere, evaluarea activității profesionale, susținerea examenului de capacitate și de promovare...”

În concluzie, reținem că atât judecătorii stagiaari cât și magistrații asimilați pot avea aptitudinea de a fi subiecți ai răspunderii disciplinare.

3. Teoria generală a răspunderii juridice disciplinare. Condițiile răspunderii disciplinare.

Condiția necesară și suficientă pentru declanșarea răspunderii juridice disciplinare o reprezintă abaterea disciplinară.

Pentru a stabili dacă – în principiu – o faptă determinată poate fi calificată abatere disciplinară, în așa fel încât să genereze răspunderea disciplinară, este necesar să fie analizate elementele constitutive, a căror întrunire determină existența abaterii respectiv: obiectul, subiectul, latura obiectivă și latura subiectivă.

I. Obiectul abaterii disciplinare

Existența unei abaterii disciplinare implică săvârșirea de către salariat a unei fapte-comisive sau omisive – care să se răsfrângă negativ asupra relațiilor care se stabilesc între membrii colectivității.

Deci obiectul abaterii disciplinare – îl constituie valoarea socială, lezată, adică relațiile de muncă, de ordine interioară a unității și de disciplină la locul de muncă.

II. Subiectul abaterii disciplinare

Abateră disciplinară implică – de plano – existența unui subiect calificat. În general acest subiect calificat este reprezentat de un salariat încadrat în muncă într-o unitate economică.

În privința subiectului răspunderii juridice disciplinare, rezultă specificitatea și particularitățile răspunderii judecătorilor în raport cu răspunderea disciplinară comună a salariaților.

Aceasta întrucât săvârșirea abaterilor disciplinare enumerate de art. 99 din Legea nr. 303/2004, republicată, implică existența calității de judecător în raport cu persoana care săvârșește fapta – comisivă sau după caz omisivă.

Calitatea de judecător trebuie să o posede persoana fizică în momentul consumării abaterii disciplinare și implicit a constatării acesteia. Existența calității de judecător (calitate specială circumstanțială), înainte sau după consumarea și constatarea abaterii disciplinare nu prezintă relevanță, atât timp cât în momentul consumării abaterii disciplinare subiectul nu avea calitatea specială circumstanțială prevăzută de lege.

În privința obiectului și a subiectului abaterii disciplinare, precizăm că aceste două condiții alcătuiesc elementele preexistente.

Elementele preexistente ale abaterii disciplinare (obiect, subiect) împreună cu conținutul constitutiv al abaterii (latura obiectivă și latura subiectivă) generează conținutul juridic al abaterii disciplinare.

Conținutul constitutiv restrâns al abaterii disciplinare

III. LATURA OBIECTIVĂ – presupune săvârșirea unei fapte ilicite care generează, în raportul de la cauză la efect, un rezultat dăunător ordinii interioare în unitatea angajatoare.

1) **FAPTA ILICITĂ** – este definită de doctrină ca fiind fapta prin care, încălcându-se normele de comportament la locul de muncă, sunt cauzate prejudicii angajatorului.

Caracterul ilicit al faptei rezultă din neconcordanța acesteia cu obligațiile de serviciu.

Fapta generatoare de răspundere disciplinară poate fi comisivă - constând într-o acțiune prin care se încalcă o obligație de “non facere”, adică o normă prohibitivă sau poate fi omisivă – când se realizează prin neîndeplinirea unei activități ori neluarea unei măsuri, atunci când această activitate trebuie să fie întreprinsă de o anumită persoană, potrivit dispozițiilor legale.

În practica răspunderii juridice disciplinare de drept comun sunt posibile situații în care comportamentul ilicit al unei persoane să cuprindă atât acțiuni (comisiuni) cât și inacțiuni (omisiuni) ilicite.

În consecință fapta săvârșită de agent (salariat potrivit dreptului comun), trebuie să aibă caracter ilicit, ilicitatea apreciindu-se după condițiile generale.

2) Fapta ilicită trebuie să se afle în legătură de cauzalitate cu **rezultat dăunător**.

Rezultatul dăunător poate consta, după caz, fie într-un prejudiciu efectiv generat, fie într-o stare de pericol pentru valorile ocrotite de legiuitor.

PREJUDICIUL – ca element al răspunderii disciplinare – constă în efectul negativ suferit de o anumită persoană (angajator), ca urmare a faptei ilicite săvârșite de o altă persoană (angajat).

În materia răspunderii disciplinare, în cazul când sunt dovedite elementele abaterii disciplinare constând în încălcarea obligațiilor de serviciu (fapta ilicită) și vinovăția (latura subiectivă), rezultatul dăunător și raportul de cauzalitate sunt prezumate. Aceste prezumții sunt simple (juris tantum) și, în consecință, salariatul putând produce proba contrarie.

3) Al treilea element al laturii obiective îl reprezintă existența **RAPORTULUI DE CAUZALITATE** între fapta ilicită și rezultatul dăunător socialmente periculos.

Pentru angajarea răspunderii disciplinare, în general, nu este suficient să existe o faptă ilicită și un rezultat dăunător, fără nici o legătură între ele.

Din aceste considerente rezultă că este necesar ca între faptă și urmarea vătămătoare (stare de pericol sau prejudiciu material efectiv), să existe un raport de cauzalitate – în sensul că acea faptă ilicită, generatoare de prejudicii (care este cauza) a provocat rezultatul dăunător (efectul cauzei).

În teoria răspunderii juridice disciplinare au fost ridicate o serie de probleme care privesc situația în care efectul a fost precedat de o multitudine de acțiuni umane sau de alte împrejurări.

Astfel, deși în materia răspunderii disciplinare, în general, se opinează în privința prezumării raportului de cauzalitate, credem că nu este lipsit de interes să precizăm câteva aspecte referitoare la constatarea și identificarea acestuia:

- necesitatea de a stabili nu un raport de cauzalitate în general, ci raportul de cauzalitate specific între fapta ilicită și rezultatul dăunător (stare de pericol pentru valorile sociale protejate sau prejudiciu); pentru analiza raportului de cauzalitate specific interesează în prim plan faptele care au declanșat punerea în mișcare a acestor cauze, faptele care au favorizat desfășurarea nestingherită a cauzelor ori faptele care nu au împiedicat această desfășurare;

- caracterul obiectiv al raportului de cauzalitate. Chiar dacă o acțiune implică o desfășurare unitară pe plan fizico-psihic, în privința raportului de cauzalitate nu interesează aspectele de ordin psihic; ele fac parte din condiția generală subiectivă și anume – vinovăția;

- la stabilirea raportului de cauzalitate se va ține seama pe lângă fapta ilicită ca acțiune pozitivă și de fapta ilicită ca inacțiune, respectiv de neîndeplinirea anumitor obligații prevăzute de lege;

- o anumită incidență asupra raportului de cauzalitate o reprezintă faptele umane și factorii exteriori. La săvârșirea faptei se poate întâlni nu numai fapta autorului ori a coautorilor ci și faptele instigatorilor, complicilor, favorizatorilor, tănuitorilor (când fapta ilicită constituie atât abatere disciplinară, cât și elementul material al unei infracțiuni);

- nu în ultimul rând este de remarcat faptul că datorită varietății cazurilor de răspundere disciplinară, rezultă necesitatea ca însuși specificul categoriei cauzalității în acest domeniu să fie precizat în sensul că nu întotdeauna raportul causal este un raport direct între faptă și rezultatul dăunător.

Uneori, raportul de cauzalitate dintre faptă și urmarea vătămătoare este mediat, în sensul că prin fapta ilicită s-a creat posibilitatea ca anumiți factori (umani sau naturali) să acționeze și să producă în mod direct starea de pericol sau prejudiciul.

Fără să insistăm asupra teoriilor avansate în doctrină pentru determinarea concretă a raportului de cauzalitate, precizăm că premisele menționate trebuiesc stabilite pentru concretizarea raportului causal dintre fapta ilicită și rezultatul socialmente periculos, raport care formează unul dintre conținuturile obiective ale răspunderii juridice disciplinare.

IV. Latura subiectivă – sau vinovăția (culpa) constă în atitudinea psihică negativă a subiectului în raport cu fapta sa.

Astfel, nu este suficient ca fapta agentului să fie obiectiv ilicită, ci mai este necesar ca aceasta să-i fie subiectiv imputabilă.

Corespunzător formelor și gradelor de vinovăție din dreptul penal, abaterile disciplinare pot fi săvârșite cu intenție, din culpă sau cu praeterintenție (intenție depășită).

La rândul ei **intenția**, ca formă de vinovăție, prezintă două modalități:

- **directă** – când subiectul prevede și urmărește producerea efectului dăunător al faptei sale;

- **indirectă** - când subiectul prevede efectul dăunător, fără a-l urmări, acceptând totuși producerea lui.

Culpa – ca formă a vinovăției, prezintă la rândul ei două modalități:

- **culpa cu previziune** – **ușurința** – când subiectul prevede efectul dăunător, nu-l acceptă, socotind fără temei că nu se va produce;

- **culpa fără previziune** – **nesocotința** – atunci când subiectul nu prevede efectul deși putea sau trebuia să-l prevadă.

Praeterintenția (intenția depășită) există atunci când subiectul prevede rezultatul socialmente periculos al faptei pe care îl urmărește în mod activ sau îl acceptă dar se produce rezultatul material mai grav sau în plus față de care agentul se află în culpă, fie în culpă cu previziune când socotește fără temei că nu se va produce rezultatul, fie în culpă fără previziune când agentul nu prevede rezultatul deși trebuia și putea să-l prevadă.

Posibilitatea subiectului de a prevedea rezultatul dăunător al faptei trebuie apreciată în concret de la caz la caz, în raport de particularitățile subiective ale autorului: pregătire, capacitate, experiență, aptitudini personale etc.

Am tratat succint condițiile răspunderii juridice disciplinare – în general – pentru a trece – în cele ce urmează – la analiza abaterilor disciplinare ce pot fi săvârșite de judecători.

4. Abaterile disciplinare ale judecătorilor. Cauzele care înlătură caracterul de abatere disciplinară a faptei. Sancțiunile disciplinare ce se pot aplica judecătorilor.

Dispozițiile art.99 din Legea nr. 303/2004, republicată, prevede următoarele abateri disciplinare ce pot fi săvârșite de judecători:

a) încălcarea prevederilor legale referitoare la declarațiile de avere, declarațiile de interese, incompatibilități și interdicții privind pe judecători;

b) intervențiile pentru soluționarea unor cereri, pretinderea sau acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal reglementat pentru toți cetățenii, precum și imixtiunea în activitatea altui judecător sau procuror;

c) desfășurarea de activități publice cu caracter politic sau manifestarea convingerilor politice în exercitarea atribuțiilor de serviciu;

d) nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor care au acest caracter;

e) nerespectarea în mod repetat și din motive imputabile a dispozițiilor legale privitoare la soluționarea cu celeritate a cauzelor;

f) refuzul nejustificat de a primi la dosar cererile, concluziile, memoriile sau actele depuse de părțile din proces;

g) refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire de serviciu;

h) exercitarea funcției, inclusiv nerespectarea normelor de procedură, cu rea-credință sau din gravă neglijență, dacă fapta nu constituie infracțiune;

i) efectuarea cu întârziere a lucrărilor, din motive imputabile;

j) absențele nemotivate de la serviciu, în mod repetat;

k) atitudinea nedemnă în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu față de colegi, avocați, experți, martori sau justițiabili;

l) neîndeplinirea obligației privind transferarea normei de bază la instanța la care judecătorul funcționează;

m) nerespectarea dispozițiilor privind distribuirea aleatorie a cauzelor;
n) participarea directă sau prin persoane interpușe la jocurile de tip piramidal, jocuri de noroc sau sisteme de investiții pentru care nu este asigurată transparența fondurilor în condițiile legii.

Din examinarea abaterilor disciplinare precizate, rezultă că judecătorii răspund disciplinar pentru două categorii de abateri respectiv:

- abateri de la îndatoririle de serviciu (acestea sunt prevăzute în art. 99 lit. a, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m din Legea nr. 303/2004);

- abateri disciplinare care rezultă din comportări care dăunează interesului serviciului sau prestigiului instanței (art. 99 lit. b, n din Legea nr. 303/2004).

Datorită faptului că în privința judecătorilor abaterile disciplinare sunt menționate expres de lege, rezultă că titularul acțiunii disciplinare nu poate “înființa”, prin analogie, alte abateri disciplinare.

De aceea, pentru ca în sarcina unui judecător să se rețină săvârșirea unei abateri disciplinare, este imperios necesar să se hotărască pe baza unei analize atente a faptei comise, dacă sunt întrunite elementele constitutive ale abaterii disciplinare: obiectul, subiectul, latura obiectivă și latura subiectivă.

Dacă lipsește unul din elementele constitutive menționate sau un element preexistent (obiect, subiect), nu poate fi reținută răspunderea disciplinară în sarcina judecătorului.

**Analiza laturii obiective a abaterilor disciplinare ce pot fi săvârșite de judecători:
a) încălcarea prevederilor legale referitoare la declarațiile de avere, declarațiile de interese, incompatibilități și interdicții privind pe judecători.**

Actul ilicit de conduită constă într-o omisiune, respectiv în fapte comise. Concret, elementul material constă în nedeplinirea în termen a declarațiilor de avere sau de interese ori în completarea eronată a acestor declarații.

Legea se referă la incompatibilități sau interdicții instituite prin dispozițiile art. 5-10 din Legea nr. 303/2004, republicată.

Urmarea vătămătoare constă în crearea unei stări de pericol referitoare la exactitatea declarațiilor date de judecători, sau după caz, în crearea unei stări de pericol rezultată din nerespectarea incompatibilităților și interdicțiilor. Raportul de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei- ex re.

Consacrarea acestei abateri disciplinare are menirea de a prezerva **independența** și **imparțialitatea** membrilor corpului judecătoresc.

b) Intervențiile pentru soluționarea unor cereri, pretinderea sau acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal reglementat pentru toți cetățenii, precum și imixtiunea în activitatea altui judecător sau procuror.

Instituirea acestei abateri disciplinare are rolul de a preveni și eventual de a corija acțiunile membrilor corpului judecătoresc care au ca scop satisfacerea unor interese private în alt mod decât prin procedura legală.

Elementul material conține două modalități alternative. Prima modalitate se referă la intervențiile pentru soluționarea unor cereri sau pretinderea ori acceptarea rezolvării intereselor private altfel decât în limita cadrului legal reglementat pentru toți cetățenii. Evident intervențiile trebuie să fie realizate pe lângă persoane fizice cu funcții de conducere din instituții sau alte unități. Ele trebuie să se refere la soluționarea unor interese private în alt mod decât pe cale legală.

A doua modalitate alternativă are în vedere imixtiunea în activitatea altui judecător sau a unui procuror. Imixtiunea constă în amestecul respectivului judecător în activitatea profesională

desfășurată de un alt magistrat. Desigur imixtiunea are ca scop satisfacerea unor interese private. Urmarea vătămătoare constă într-o stare de pericol referitoare la relațiile sociale care au ca obiect independența puterii judecătorești, precum și la cele referitoare la respectarea cadrului legal pentru soluționarea diverselor cereri care privesc interese private cu caracter legal și legitim. Raportul de cauzalitate rezultă din săvârșirea oricăreia dintre modalitățile alternative prevăzute de lege.

c) desfășurarea de activități publice cu caracter politic sau manifestarea convingerilor politice în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Politica reprezintă activitatea desfășurată de partidele și organizațiile politice, de persoanele fizice, de grupurile de presiune etc. în scopul ajungerii la guvernare sau cu intenția de a-și impune propriile programe de guvernare.

În prima modalitate a acestei abateri disciplinare judecătorul trebuie să desfășoare activități publice cu caracter politic. Este deci necesar ca activitățile cu caracter politic să fie desfășurate **în public**.

A doua modalitate alternativă constă în manifestarea de către judecător a convingerilor politice în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Urmarea vătămătoare constă într-o stare de pericol referitoare la potențiala afectare a independenței autorității judecătorești.

Judecătorul fiind o emanație a statului dar și o contrapondere a celorlalte puteri constituite în stat trebuie să fie mai presus de luptele politice care prin natura lor sunt partinice și pasionale.

Fiind o abatere disciplinară care prin natura sa – indiferent de modalitatea alternativă de realizare – pune în pericol **independența** autorității judecătorești și a membrilor care o compun, raportul causal rezultă din materialitatea faptei – ex re.

d) nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor care au acest caracter.

Această abatere disciplinară se referă la nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor care au acest caracter. Legiuitorul nu a prevăzut modalități alternative; practic nerespectarea secretului deliberării constituie un exemplu cert determinat.

Deliberarea completului de judecată este prevăzută de art. 343 din Codul de procedură penală. Art. 307 alin. 2 din Codul de procedură penală prevede: „Completul de judecată deliberază în secret.”

Rațiunea instituirii secretului deliberării membrilor completului de judecată rezidă în intenția manifestă a legiuitorului de a asigura deplina independență și efectivă imparțialitate a fiecărui judecător care este membru al completului de judecată.

Secretul deliberării îl apară pe judecător de eventuale presiuni din partea politicului, a exponenților autorității executivului, din partea grupurilor de presiune, a opiniei publice și de ce nu din partea șefilor ierarhici.

Nerespectarea confidențialității lucrărilor de către judecător atrage o stare de pericol privitoare la buna desfășurare a justiției ca serviciu public dar și cu privire la asigurarea efectivă a independenței și imparțialității membrilor care compun completele de judecată.

Fiind o abatere „de pericol”, formală, raportul de cauzalitate rezultă din săvârșirea faptei ilicite cu caracter disciplinar.

e) nerespectarea în mod repetat și din motive imputabile a dispozițiilor legale privitoare la soluționarea cu celeritate a cauzelor.

Soluționarea cu celeritate a cauzelor constituie una dintre prioritățile reformei sistemului judiciar din România.

În perioada de preaderare Comisia pentru justiție și afaceri interne a Uniunii Europene a accentuat, prin reprezentanții săi, necesitatea operativității în soluționarea cauzelor penale.

După aderarea României la Uniunea Europeană, la data de 01.01.2007, organele Uniunii continuă efortul – împreună cu autoritățile române – de a determina celeritatea soluționării cauzelor.

Evident, celeritatea soluționării cauzelor nu trebuie să dăuneze bunei administrări a materialului probator.

Abaterea disciplinară se referă la nerespectarea dispozițiilor legale privitoare la soluționarea cu celeritate a cauzelor. Nerespectarea trebuie să se realizeze în mod **repetat**, adică să fie constatată cel puțin de două ori de organele de control. De asemenea, nerespectarea acestor dispoziții trebuie să-i fie imputabilă judecătorului. Reținerea imputabilității se face avându-se în vedere gradul de complexitate a cauzelor deduse judecătii.

Urmarea vătămătoare constă în crearea unei stări de pericol privitoare la relațiile sociale referitoare la încrederea cetățenilor în actul de justiție.

Raportul de cauzalitate rezultă din însăși materialitatea faptei săvârșite.

f) refuzul nejustificat de a primi la dosar cererile, concluziile, memoriile sau actele depuse de părțile din proces.

Abaterea disciplinară se referă la refuzul de a primi anumite înscrisuri la dosar, depuse de părțile din proces. Înscrisurile pot fi: cereri, concluzii, memorii sau alte acte.

Pentru a constitui abatere disciplinară refuzul judecătorului trebuie să fie **nejustificat**. Cu alte cuvinte refuzul trebuie să nu se fundamenteze pe o dispoziție legală.

Astfel, refuzul **nu este nejustificat** dacă partea litigantă dorește să depună aceleași înscrisuri pe care le-a depus și la un termen anterior, sau dacă partea înțelege să depună înscrisuri probatorii după finalizarea cercetării judecătorești.

Urmarea vătămătoare constă în crearea unei stări de pericol pentru buna funcționare a justiției ca serviciu public și totodată în crearea unei stări de pericol relative la încrederea cetățenilor în competența profesională și în buna-credință a membrilor corpului judecătoresc.

De asemenea, urmarea vătămătoare constă și în potențiala lezare a drepturilor procesuale ale părții litigante cu consecințe asupra dezlegării fondului cauzei.

Raportul de cauzalitate rezultă din săvârșirea actului interzis sub sancțiune disciplinară.

g) refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire de serviciu.

Această abatere disciplinară se referă la refuzul de a îndeplini o îndatorire de serviciu. Refuzul trebuie să fie **nejustificat**. Astfel, de exemplu înrunește conținutul constitutiv al abaterii disciplinare: refuzul judecătorului de a servi ca judecător de serviciu sau de a servi ca judecător de permanență pentru luarea măsurilor preventive.

Dacă refuzul este justificat fapta nu constituie abatere disciplinară. De exemplu refuzul judecătorului aflat legal în concediu medical de a intra în ședință de judecată la solicitarea președintelui instanței la care funcționează.

Urmarea vătămătoare constă în afectarea relațiilor sociale care ocrotesc raporturile de serviciu în justiție. Nu este necesar ca aceste raporturi să fie efectiv prejudiciate; este suficient să existe aptitudinea de a fi lezate adică de a fi puse în pericol.

Raportul causal rezultă din săvârșirea actului de conduită interzis.

h) exercitarea funcției, inclusiv nerespectarea normelor de procedură, cu rea-credință sau din gravă neglijență, dacă fapta nu constituie infracțiune.

Această abatere disciplinară este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II alin. 3 din Legea nr. 356/2006.

Ea constă în exercitarea funcției cu rea –credință sau din gravă neglijență. Legiuitorul a particularizat incluzând în cadrul abaterii disciplinare și **nerespectarea normelor de procedură**.

Fapta constituie abatere disciplinară doar dacă datorită pericolului social specific (concret) ea nu constituie infracțiune.

În esență se are în vedere exercitarea abuzivă a funcției în mod intenționat (cu rea –credință) sau din culpă gravă (culpa lata –gravă neglijență).

Urmarea vătămătoare constă în lezarea efectivă a bunului mers a activității instanțelor judecătorești.

Raportul causal trebuie stabilit în fiecare caz concret în parte, abaterea disciplinară fiind reală, adică de rezultat.

i) efectuarea cu întârziere a lucrărilor, din motive imputabile.

Această abatere disciplinară se referă la efectuarea lucrărilor cu întârziere, care trebuie să fie determinată de motive imputabile judecătorului. Situația tipică o reprezintă redactarea hotărârilor judecătorești penale. Potrivit art. 310 alin. 2 teza a II-a din Codul de procedură penală: „... Hotărârea se redactează în cel mult 20 de zile de la pronunțare.”

Dacă hotărârea judecătorească penală se redactează după depășirea termenului menționat, desigur că ea își va produce efectele, termenul stipulat fiind de recomandare. Totuși, dacă judecătorul redactează majoritatea hotărârilor cu întârziere se poate angaja răspunderea disciplinară a acestuia. Pentru a se angaja această formă de răspundere juridică este necesar ca efectuarea cu întârziere a lucrărilor să constituie un „stil de muncă” al judecătorului, întârzierile fiind dinainte programate.

Urmarea vătămătoare constă în prejudicierea prestigiului justiției.

Raportul de cauzalitate rezultă din însăși materialitatea faptei săvârșite.

j) absențele nemotivate de la serviciu, în mod repetat.

Absențele nemotivate de la serviciu constituie, în mod evident, o abatere disciplinară. În acest fel sunt grav prejudiciate relațiile de serviciu. Legea utilizează noțiunea de „absențe”, ceea ce înseamnă că nu se poate angaja răspunderea juridică disciplinară a judecătorului pentru o unică absență. Utilizarea în textul legal a sintagmei „în mod repetat” apare ca fiind inutilă și lipsită de relevanță sub aspect juridic.

Raportul causal trebuie stabilit în fiecare caz concret în parte, deoarece abaterea este reală sau de rezultat. Ori de câte ori se poate demonstra că fără actul de conduită interzis nu s-ar fi produs urmarea vătămătoare există raport de cauzalitate chiar dacă intervin factori anteriori, concomitenți sau posteriori comiterii faptei ilicite.

k) atitudinea nedemnă în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu față de colegi, avocați, experți, martori sau justițiabili.

Atitudinea nedemnă în exercitarea atribuțiilor de serviciu este prin natura sa aptă de a aduce atingere relațiilor sociale referitoare la buna desfășurare a activității profesionale. Atitudinea nedemnă se concretizează în forme variate: cuvinte obscene, cuvinte indecente, gesturi cu caracter obscen, expresii triviale sau lipsite de politețe.

Această atitudine trebuie, pentru a constitui abatere disciplinară, să se manifeste în raport cu: judecători, procurori, avocați, experți, martori și justițiabili.

Urmarea vătămătoare constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale privitoare la educația civică și bunul simț al membrilor corpului judecătoresc.

Raportul causal rezultă din însăși materialitatea faptei.

l) neîndeplinirea obligației privind transferarea normei de bază la instanța la care funcționează judecătorul.

Această abatere disciplinară se referă exclusiv la judecătorii care au și calitatea de cadre didactice în învățământul universitar.

Urmarea vătămătoare constă în stabilitatea locului de muncă și în atașamentul judecătorului față de autoritatea judecătorească, acestea putând fi afectate.

Raportul causal rezultă din materialitatea faptei, abaterea disciplinară fiind de pericol social, formală.

Din punctul nostru de vedere această abatere disciplinară este discutabilă. Aceasta în sensul că judecătorul care îndeplinește și funcția de cadru didactic universitar poate avea norma de bază la universitate fără a-i fi afectate în vreun fel independența și imparțialitatea cu ocazia soluționării cauzelor deduse judecății.

m) nerespectarea dispozițiilor privind distribuirea aleatorie a cauzelor.

Această abatere disciplinară are rolul de a asigura în mod direct independența și imparțialitatea judecătorilor cu ocazia soluționării cauzelor.

Distribuția direcționată a cauzelor ar putea crea impresia interesului judecătorilor de a judeca doar anumite cauze sau anumite părți litigante.

Urmarea vătămătoare constă în crearea aptitudinii de a leza independența și imparțialitatea membrilor completelor de judecată.

Raportul causal rezultă din săvârșirea actului de conduită interzis, adică din materialitatea faptei.

n) participarea directă sau prin persoane interpuse la jocurile de tip piramidal, jocuri de noroc sau sisteme de investiții pentru care nu este asigurată transparența fondurilor în condițiile legii.

Respectiva abatere disciplinară are menirea de a împiedica membrii corpului judecătoresc să participe la jocuri de tip piramidal, la jocuri de noroc sau la sisteme de investiții pentru care nu este asigurată transparența fondurilor. Legea dorește să prezerve moralitatea, onestitatea și cinstea judecătorilor în societate.

Urmarea vătămătoare constă în crearea unei stări de pericol relativă la încrederea opiniei publice în cinstea, corectitudinea și moralitatea corpului judecătoresc.

Raportul de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei deoarece abaterea disciplinară analizată este formală sau de pericol social.

Cu privire la elementele preexistente (obiect și subiect) nu vom insista asupra lor în cadrul acestui punct deoarece, în partea introductivă a punctului 3 – intitulat: “Teoria generală a răspunderii juridice disciplinare. Condițiile răspunderii disciplinare” – au fost analizate.

Poate ar mai fi necesară o precizare referitoare la obiectul abaterilor disciplinare săvârșite de către judecători.

Obiectul juridic comun (generic) al acestor abateri este reprezentat de relațiile sociale privitoare la: independența și imparțialitatea judecătorilor, la prestigiul puterii judecătorești și la reputația membrilor care o compun, la buna organizare și funcționare a organelor puterii judecătorești s.a.

*

*   *

Cauzele care înlătură caracterul de abatere disciplinară a faptei.

În materia dreptului, principiile generale fiind puternic ancorate în morală, au consacrat unele împrejurări referitoare la vinovăție sau la caracterul faptei ilicite, care înlătură natura penală, disciplinară, civilă ori contravențională a unei fapte (comisive sau omisive).

Cauzele care înlătură caracterul de abatere disciplinară a faptei, sunt următoarele: legitimă apărare, starea de necesitate, cazul fortuit, riscul normal de serviciu, constrângerea fizică și constrângerea normală, eroarea de fapt, ordinul de serviciu al superiorului.

1. Legitima apărare.

Definiția legitimei apărări o găsim înscrisă în dispozițiile art. 44 cod penal român, ea producând efecte exoneratoare în privința răspunderii penale, a răspunderii civile și a răspunderii disciplinare.

Pentru ca fapta să fie considerată că a fost săvârșită în legitimă apărare, sunt necesare următoarele condiții:

a) Atacul la care se reacționează trebuie să fie material, adică să nu fie (per a contrario) un atac verbal constând în amenințări, insulte, calomnii;

- să fie direct, adică să amenințe nemijlocit obiectul împotriva căruia este îndreptat;

- să fie imediat, în sensul că pericolul pe care îl produce fie că s-a realizat (pericolul actual) fie că este pe punctul de a se produce (pericolul iminent);

- să fie injust, atacatorul să nu aibă temei juridic care să-i justifice comportamentul.

b) Atacul să fie îndreptat împotriva unei persoane ori a drepturilor acesteia sau împotriva unui interes general.

c) Atacul să pună în pericol grav – persoana ori drepturile celui atacat sau interesul general.

d) Apărarea să fie proporțională cu gravitatea pericolului și cu împrejurările în care s-a produs atacul.

Depășirea limitelor unei apărări proporționale este considerată legitimă apărare, cu efecte total exoneratoare, numai dacă această depășire s-a datorat tulburării sau temerii în care s-a aflat persoana în cauză.

2. Starea de necesitate

Este reglementată ca element exonerator de răspundere în art. 45 Cod penal. Art. 45 alin. 2 Cod penal prevede că: “este în stare de necesitate acela care săvârșește fapta pentru a salva de la un pericol iminent și care nu putea fi înlăturat altfel, viața, integritatea corporală sau sănătatea sa, a altuia sau un bun important al său ori al altuia, sau un interes obștesc”.

Potrivit art. 45 alin. 3 Cod penal: “nu este în starea de necesitate persoana care în momentul când a săvârșit fapta și-a dat seama că pricinuieste urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat”.

Dacă este indiscutabil just ca starea de necesitate să ducă la exonerarea de răspundere disciplinară, sub aspect civil se remarcă totuși că salvarea valorilor aparținând cuiva se face cu prețul distrugerii, deteriorării sau degradării unor valori aparținând unei terțe persoane.

În literatură se opinează, tocmai din această cauză, în sensul recunoașterii în favoarea celui prejudiciat a unei acțiuni de recuperare a valorilor distruse.

Problema care s-a ridicat a fost temeiul juridic. Altfel spus s-a pus firesc întrebarea: pe ce temei juridic s-ar fundamenta această acțiune care nu este de răspundere civilă ci doar de reparare sau de recuperare a pierderii?

Temeiul general se consideră a fi îmbogățirea fără justă cauză, iar în situația în care cel prejudiciat a consimțit la producerea prejudiciului pentru salvarea valorilor altei persoane, acțiunea se întemeiază pe principiul gestiunii de afaceri.

3. Cazul fortuit

Potrivit dispozițiilor art. 47 Cod penal român constituie caz fortuit: “fapta prevăzută de lege ... al cărei rezultat este consecința unei împrejurări care nu putea fi prevăzută”.

În înțelesul textului, prin fapta săvârșită în caz fortuit se înțelege o faptă peste care se suprapune o întâmplare ce nu putea fi prevăzută și care produce un rezultat ce nu putea fi prevăzut.

Rezultă că în situația cazului fortuit este vorba de un rezultat, de o urmare periculoasă și vătămătoare, care însă se datorează unei împrejurări neprevăzute.

Condițiile cazului fortuit:

a) să se săvârșească o faptă ilicită care constituie elementul material al unei abateri disciplinare;

b) fapta să se datoreze unei acțiuni peste care se suprapune o altă acțiune sau întâmplare care provoacă un rezultat socialmente periculos;

c) persoana care a săvârșit prima acțiune să nu fi prevăzut și nici să nu fi putut prevedea apariția celei de-a doua și totodată a rezultatului socialmente periculos.

Ceea ce caracterizează cazul fortuit este imposibilitatea de prevedere a ivirii acțiunii sau întâmpinării suprapuse, care, în final, produce rezultatul socialmente periculos.

Această imposibilitate de prevedere este generală și obiectivă, în sensul că nici o altă persoană, într-o situație similară nu ar fi putut prevedea acea întâmplare.

Datorită faptului că făptuitorul nu prevede întâmplarea ce se ivește, nu prevede nici rezultatul care se produce.

În privința efectelor juridice apreciem că această cauză care înlătură caracterul disciplinar al faptei, exclude vinovăția autorului. Întrucât răspunderea disciplinară este o răspundere juridică subiectivă, având ca fundament culpa agentului, lipsa vinovăției autorului implică lipsa abaterii disciplinare și implicit a răspunderii juridice respective.

4. Riscul normal de serviciu și ordinul de serviciu al superiorului.

Îndeplinirea unei activități impuse sau permise de lege sau a ordinului superiorului, deși este de natură să cauzeze prejudicii unui drept subiectiv, prin încălcarea relațiilor sociale ocrotite, fapta generatoare – în esența ei – nu va avea caracter ilicit și, în consecință, nu se va pune problema angajării răspunderii disciplinare, deoarece ne aflăm într-o situație exoneratoare de răspundere juridică.

Ordinul superiorului nu poate fi invocat ca o cauză care înlătură caracterul disciplinar al faptei, în cazul săvârșirii unei abaterii disciplinare, de către un judecător.

Această chestiune, deși în principiu este veridică, impune anumite nuanțări.

Deoarece judecătorul este independent și se supune numai legii, în activitatea pur jurisdicțională pe care o desfășoară nu poate interveni ordinul superiorului.

În consecință, pentru activitatea de judecată efectivă – jurisdicție – judecătorul nu poate invoca, ca o cauză exoneratoare de răspundere, ordinul superiorului.

Pentru activitatea administrativă, pe care o desfășoară judecătorul, ordinul superiorului (de regulă președintele instanței) implică obligația de execuție. În acest caz, dacă ordinul a fost emis de organul competent cu respectarea formelor legale și dacă ordinul nu este vădit ilegal ori abuziv, acesta constituie, în opinia noastră, o cauză care înlătură caracterul ilicit disciplinar al faptei comise de judecător.

Cu privire la ilegalitatea vădită a ordinului această trăsătură se apreciază în mod concret, în raport de pregătirea și experiența judecătorului, avându-se în vedere urgența acestui ordin, precum și persoana superioară ierarhic care a emis acest ordin.

Astfel, apreciem că ilegalitățile care nu sunt vădite pentru unii judecători (de regulă cei tineri) pot și trebuie să fie considerate vădite pentru alți judecători (cei cu experiență).

5. Constrângerea fizică și constrângerea morală

Aceste situații sunt reglementate în dispozițiile art. 46 alin. 1 și alin. 2 din Codul penal român:

Alin. 1: “Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală săvârșită din cauza unei constrângeri fizice căreia făptuitorul nu i-a putut rezista”.

Alin. 2: “De asemenea, nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, săvârșită din cauza unei constrângeri morale, exercitată prin amenințare cu un pericol grav pentru persoana făptuitorului ori a altuia și care nu putea fi înlăturat în alt mod.”

Deși sediul materiei acestei cauze care, în principiu, înlătură caracterul ilicit al unei fapte, se găsește înscris în Codul penal, ea este aplicabilă și în domeniul celorlalte forme de răspundere juridică, inclusiv pentru răspunderea juridică disciplinară.

Apreciem că această cauză de exonerare de răspundere juridică disciplinară este pe deplin aplicabilă și în privința abaterilor disciplinare săvârșite de judecători.

Condițiile de operare a constrângerii fizice:

- judecătorul să săvârșească o faptă (acțiune sau inacțiune) care constituie elementul material al unei abateri disciplinare;

- fapta să fie comisă datorită exercitării unei constrângeri fizice asupra judecătorului, adică să fie urmarea exercitării unei energii fizice asupra corpului persoanei investită cu funcția de judecător;

- persoana constrânsă (judecătorul) să nu poată rezista acelei constrângeri fizice și nici să nu poată înlătura respectiva constrângere fizică.

Imposibilitatea de a rezista constrângerii fizice trebuie examinată în raport de toate datele concrete ale speței, de către instanța disciplinară.

Efectele juridice – ale constrângerii fizice constau în aceea că fapta săvârșită nu este considerată abatere disciplinară. Temeiul juridic al acestei cauze care înlătură caracterul disciplinar al faptei, constă în lipsa laturii subiective.

Or, în lipsa laturii subiective nu este întrunit conținutul constitutiv al abaterii disciplinare, ceea ce conduce la inaplicabilitatea răspunderii juridice disciplinare.

Condițiile de operare a constrângerii morale

- judecătorul să comită o faptă, prevăzută de statutul disciplinar sau de Codul deontologic al magistraților;

- fapta săvârșită să fie comisă din cauza unei constrângeri morale, adică datorită unei amenințări cu un pericol grav pentru viața, libertatea, integritatea corporală ori bunurile persoanei amenințate (a judecătorului), a altei persoane (a unei rude) sau pentru interesul public - (de ex: siguranța națională, proprietatea publică etc.).

Desigur, este absolut necesar ca amenințarea adresată să provoace o stare de temere puternică. Pericolul grav cuprins în amenințare trebuie să fie resimțit de persoana amenințată ca o presiune morală care îi răpește libertatea de voință.

Aceste chestiuni fiind situații de fapt vor fi probate în fața instanței disciplinare.

- pericolul grav să nu poată fi înlăturat în alt mod, decât prin săvârșirea abaterii disciplinare, care este pretinsă de cel care amenință.

Privitor la această condiție, trebuiesc avute în vedere felul și natura constrângerii morale, împrejurările în care constrângerea morală s-a exercitat, personalitatea celui care a fost constrâns etc.

Efectele juridice ale constrângerii morale coincid cu efectele juridice ale constrângerii fizice. Deci fapta săvârșită de un judecător, care a fost constrâns moral, nu va constitui abatere disciplinară întrucât nu există vinovăție. Neexistând atitudinea nocivă psihică care compune latura subiectivă, desigur că nu există nici abatere disciplinară și, drept consecință, nu este generată răspunderea juridică disciplinară.

6. Eroarea de fapt

Această cauză care înlătură caracterul ilicit al faptei este consacrată prin dispozițiile art. 51 Cod penal: “Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, când făptuitorul, în momentul săvârșirii acestuia, nu cunoștea existența unei stări, situații sau împrejurări de care depinde caracterul penal al faptei.

Nu constituie o circumstanță agravantă împrejurarea pe care infractorul nu a cunoscut-o în momentul săvârșirii infracțiunii.

Dispozițiile alin. 1 și 2 se aplică și faptelor săvârșite din culpă pe care legea penală le pedepsește, numai dacă necunoașterea stării, situației sau împrejurării respective nu este ea însăși rezultatul culpei.

Necunoașterea sau cunoașterea greșită a legii penale nu înlătură caracterul penal al faptei”.

Și această cauză exoneratoare de răspundere este reglementată cu prioritate de Codul penal român. Desigur, eroarea de fapt este analizată și în alte domenii ale răspunderii juridice cum ar fi, spre exemplu, în cadrul răspunderii juridice civile.

Abaterile disciplinare ce pot fi comise de către judecători, după cum de altfel am mai precizat, sunt în mod limitativ prevăzute de Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor nr. 303/2004, republicată.

Credem că, datorită calității speciale circumstanțiale pe care o are subiectul abaterilor disciplinare menționate, este greu de admis existența unei erori de fapt.

Spre exemplu: faptul că un judecător care a participat la o activitate publică cu caracter politic, nu a cunoscut – cel puțin în faza incipientă – natura politică a respectivei manifestări.

Desigur eroarea de fapt nu poate fi înlăturată – ab initio – dintre cauzele care exonerează pe un judecător de răspundere juridică disciplinară.

Din punct de vedere analitic precizăm faptul că eroarea de fapt, astfel cum rezultă din dispozițiile legale, privește două aspecte distincte:

- pe de o parte, există o eroare de fapt cu privire la o stare, situație, împrejurare care constituie un element al conținutului de bază al abaterii disciplinare (alin. 1);

- pe de altă parte, există o eroare de fapt cu privire la o stare, situație, împrejurare care constituie o circumstanță agravantă a unei abaterii disciplinare (alin. 2).

În prima situație, care privește eroarea de fapt referitoare la un element al conținutului de bază, efectul juridic este reprezentat de inexistența – în plenitudinea conținutului constitutiv a abaterii disciplinare.

În a doua situație, care privește eroarea de fapt referitoare la o circumstanță agravantă, efectul juridic este reprezentat de inexistența formei agravante sau calificate a abaterii disciplinare.

În concret, în raport cu reglementarea legală în vigoare, deși fiecare abatere disciplinară prezintă un pericol social generic (abstract), legiuitorul nu a prevăzut, în sistematizarea textului art. 99 din Legea nr. 303/2004, republicată, forme agravante ale abaterilor disciplinare.

Cu alte cuvinte, s-a optat din punct de vedere al sistematizării, pe descrierea abaterilor disciplinare, exclusiv în forma de bază.

O chestiune ce poate fi ridicată se referă la efectele juridice ale erorii de drept în cazul săvârșirii abaterilor disciplinare de către judecători.

Eroarea de drept – reprezintă o falsă reprezentare asupra existenței sau conținutului unei dispoziții normativ-juridice.

În literatura juridică s-a exprimat opinia potrivit căreia eroarea de drept nu ar putea constitui o cauză de înlăturare a caracterului ilicit, întrucât legiuitorul prezumă că toți cetățenii cunosc și oricum trebuie să cunoască legea (nemo censetur ignorare legem) ¹⁾.

În doctrina juridică, exceptând-o pe cea penală, s-a apreciat că opinia sus-citată prezintă un caracter formalist și trebuie privită cu rezervă, deoarece pot exista situații când populația ia

---

¹⁾ A. Ionașcu, Drept Civil, Partea generală, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1963, pag. 32

cunoștință cu întârziere de existența unor norme juridice, datorită uneori sistemului deficitar de publicitate și difuzare²⁾.

În doctrina juridică penală se cunoaște instituția erorii de drept, care potrivit legii penale, nu produce efecte juridice.

Din punct de vedere penal, eroarea de drept înseamnă necunoașterea sau cunoașterea greșită că fapta săvârșită de o persoană este o faptă incriminată și sancționată de legea penală, constituind infracțiune.

Art. 51 alin. final din Codul penal se referă în mod exclusiv la necunoașterea sau cunoașterea greșită a legii penale.

În situația în care necunoașterea sau cunoașterea greșită din partea subiectului privește legea civilă sau o altă lege extrapenală (legea fiscală sau cea administrativă, spre exemplu) care însă au o legătură cu fapta penală, aceasta echivalează cu eroarea de fapt¹⁾.

Problema care se pune în discuție este următoarea: În dreptul disciplinar (în cadrul răspunderii juridice disciplinare), eroarea de drept este tratată în conformitate cu dreptul comun sau în conformitate cu dispozițiile penale? Sau, altfel spus, este eroarea de drept în materia disciplinară a judecătorilor producătoare sau nu de efecte juridice?

Într-o părere pe care o afirmăm, credem că, având în vedere calitatea specială a subiectului, în materie disciplinară, eroarea de drept nu este generatoare de efecte juridice.

Judecătorul este persoana care cunoaște legea. El pronunță dreptul – juris – dictio. Cu alte cuvinte el – judecătorul – nu poate invoca necunoașterea normelor juridice.

Conform acestei opinii, indiferent cărei ramuri de drept îi aparține o normă judecătorul este prezumat juris et de jure (absolut) că o cunoaște.

Într-o altă părere, la care subscriem, considerăm că judecătorul poate invoca eroarea de drept cu scopul producerii de efecte juridice pozitive. Această aserțiune ar părea bizară: un judecător care nu cunoaște textele legii proprii de organizare !!!

Deși la prima vedere, această teorie este lipsită de temei, credem că sunt două elemente care pot fi aduse în favoarea acestei teze.

Primul argument – privește relația dintre dreptul disciplinar și dreptul comun în materie.

În materie disciplinară, dreptul comun îl reprezintă ramura dreptului munci, iar în tăcerea legii se apelează la dreptul privat general, la dreptul civil.

Pe de altă parte, instanța disciplinară va proceda la judecarea cauzei, în baza procedurii disciplinare, iar în completare se va aplica procedura civilă.

Este firesc, deci, având în vedere caracterul dreptului civil, de a fi dreptul comun în materie, ca în cadrul dreptului disciplinar teoria erorii de drept să facă corp comun cu cea reglementată de doctrina juridică civilă.

Al doilea argument – se referă la natura normelor juridice penale. În raport cu celelalte norme din sistemul juridic, normele de drept penal sunt de strictă interpretare datorită caracterului represiv, punitiv și retributiv al Dreptului Penal.

În consecință, atât timp cât abaterea disciplinară nu întrunește conținutul constitutiv al unei infracțiuni, este firesc să se aplice în mod exclusiv dreptului disciplinar și, în subsidiar, normele dreptului comun.

Datorită acestor argumente tehnice și juridice considerăm să a doua opinie este cea corectă; aceasta în sensul că, de principiu, eroarea de drept în materie disciplinară este producătoare de efecte juridice pozitive.

---

²⁾ Traian Ionașcu s.a., Tratat de drept civil. Teoria obligațiilor, Ed. Academiei, București, pag. 50

¹⁾ Ion Oancea – Tratat de Drept Penal – Partea generală, Editura ALL, București, 1994, pag. 192-193

Desigur, instanța disciplinară va avea în vedere întregul material probator administrat, inclusiv pregătirea universitară și profesională a judecătorului, temeuri care coroborate cu alte probe pot conduce la înlăturarea unei astfel de apărări.

Sancțiunile disciplinare ce se pot aplica judecătorilor

Art. 100 din Legea nr. 303/2004, republicată, prevede următoarele sancțiuni disciplinare, care se pot aplica judecătorilor, în raport cu gravitatea abaterii:

- a) avertismentul;
- b) diminuarea indemnizației de încadrare lunare brute cu până la 15% pe o perioadă de la o lună la 3 luni;
- c) mutarea disciplinară pentru o perioadă de la o lună la 3 luni la o instanță situată în circumscripția aceleiași curți de apel;
- d) excluderea din magistratură.

Sancțiunile disciplinare, în general, reprezintă mijloace de constrângere, cu un pronunțat caracter educativ.

Scopul existenței și a aplicării sancțiunilor disciplinare îl constituie apărarea ordinii disciplinare, întărirea spiritului de responsabilitate pentru îndeplinirea îndatoririlor de serviciu și pentru respectarea normelor de conduită, precum și prevenirea comiterii actelor de indisciplină.

Sancțiunile disciplinare sunt prevăzute, în principiu, în mod expres și limitativ de lege, respectând, în acest fel, principiul legalității sancțiunii.

a) Avertismentul– reprezintă cea mai puțin severă sancțiune disciplinară ce poate fi aplicată unui judecător.

Prin intermediul acestei sancțiuni disciplinare i se pune în vedere judecătorului faptul că nu și-a îndeplinit, în mod normal, una sau mai multe obligații de serviciu. Credem că această sancțiune fiind cea mai ușoară, trebuie să fie aplicată judecătorilor care au săvârșit abateri de mică importanță, de regulă din culpă ca formă de vinovăție.

b) Diminuarea indemnizației de încadrare lunare brute cu până la 15% pe o perioadă de la o lună la 3 luni.

Prin excelență această sancțiune disciplinară are un efect precumpănitor patrimonial, constând în micșorarea (reducerea) veniturilor ce pot fi obținute de către judecător.

Desigur, ca orice sancțiune disciplinară, și aceasta are un efect moral asupra respectivului judecător.

Este firesc ca această sancțiune să fie aplicată pentru acele abateri disciplinare care dăunează bunului mers al unității sau pentru repetarea sistematică, de către subiect, a unor abateri disciplinare mai ușoare.

c) Mutarea disciplinară pentru o perioadă de la o lună la 3 luni la o instanță situată în circumscripția aceleiași curți de apel.

În primul rând se observă că această sancțiune disciplinară este temporară; poate fi aplicată pentru o perioadă limitată de 1-3 luni.

Apoi, trebuie să constatăm faptul că mutarea disciplinară a judecătorului nu poate avea loc decât la o instanță situată în circumscripția teritorială a aceleiași curți de apel.

Legiuitorul a limitat, din punct de vedere teritorial, posibilitatea de “mutare disciplinară” a judecătorului, având în vedere credem cel puțin două considerente:

- judecătorul să se afle, din punct de vedere administrativ, sub controlul conducerii respectivei curți de apel;

- să nu îngreuneze, în mod excesiv, situația judecătorului, cu referire specială la distanța dintre domiciliul său și noul loc de muncă temporar.

Aceste considerente sunt, în opinia noastră, atât favorabile cât și defavorabile judecătorului.

Este salutar faptul că judecătorul nu este obligat să se deplaseze la o instanță din circumscripția altei curți de apel, ceea ce ar reprezenta parcurgerea unei distanțe considerabile.

Dar, odată ce judecătorul a fost sancționat disciplinar, de regulă, la sesizarea președintelui instanței unde funcționează sau la sesizarea judecătorilor-inspectorii de la Curtea de Apel, ar fi de dorit, ca acesta să nu mai fie “supravegheat” de aceeași șefi ierarhici care și-au format deja o “păreră” despre el !!!

d) Excluderea din magistratură.

Aceasta reprezintă cea mai gravă sancțiune disciplinară ce poate fi aplicată unui judecător.

Excluderea din magistratură trebuie să intervină, ca sancțiune disciplinară, în situația săvârșirii unor abateri disciplinare foarte grave sau în ipoteza în care deși judecătorul a mai fost sancționat disciplinar, acesta continuă să comită abateri disciplinare grave.

Efectul principal al acestei abateri disciplinare îl reprezintă pierderea calității de judecător și implicit de magistrat.

În consecință persoana fizică este exclusă din cadrul corpului magistraților, încetând orice raport juridic de autoritate existent la numirea în funcție.

Ulterior, Președintele României îl va elibera din funcție pe judecător, prin decret prezidențial, care va fi publicat în Monitorul Oficial al României.

5) Instanțele disciplinare. Exercițarea acțiunii disciplinare. Titularul acțiunii disciplinare. Cercetarea prealabilă. Judecata.

1) Instanțele disciplinare.

Legea pentru organizarea judecătorească nr. 92/1992 prevede că instanțele disciplinare care judecă abaterile săvârșite de magistrați sunt:

- Consiliul Superior al Magistraturii
- Înalta Curte de Casație și Justiție

Având în vedere tema lucrării vom aborda în continuare doar acele instanțe disciplinare care judecă abaterile săvârșite exclusiv de judecători.

Consiliul Superior al Magistraturii.

Îndeplinește în temeiul art. 44 alin. 1 din Legea nr. 317/2004, republicată, prin Secția pentru judecători rolul de instanță de judecată în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor.

Secția pentru judecători are rolul de instanță disciplinară și pentru magistrații asistenți ai Înaltei Curți de Casație și Justiție.

În competența Secției pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii intră judecarea tuturor abaterilor disciplinare, săvârșite de către judecătorii de la toate instanțele judecătorești.

Acțiunea disciplinară se exercită de comisiile de disciplină ale C. S. M. formate dintr-un membru al Secției pentru judecători și doi inspectorii ai Serviciului de inspecție judiciară pentru judecători. Secția pentru judecători a C. S. M. numește anual membrii comisiei de disciplină. În comisiile de disciplină nu pot fi numiți doi ani consecutiv aceeași membri. Membrii de drept, președintele și vicepreședintele C. S. M. nu pot fi numiți în comisiile de disciplină.

2) Exercițarea acțiunii disciplinare.

Titularul acțiunii disciplinare.

În cazul abaterilor disciplinare săvârșite de judecători, acțiunea disciplinară se exercită de comisiile de disciplină ale Consiliului Superior al Magistraturii în conformitate cu dispozițiile art. 46 alin. 1 coroborat cu art.45 alin. 1 din Legea nr. 317/2004, republicată.

3) Cercetarea prealabilă.

În cadrul procedurii judecării abaterilor săvârșite de judecători există o cercetare prealabilă.

Obiectul cercetării prealabile îl constituie stabilirea în concret a existenței faptelor imputate judecătorului, a urmărilor dăunătoare produse sau care s-ar fi putut produce, a împrjurărilor în care a fost săvârșită fapta, a mijloacelor de săvârșire, a modului de operare, a existenței sau inexistenței vinovăției făptuitorului, a circumstanțelor reale sau / și personale în care a fost comisă fapta, precum și adunarea de date concludente și utilizate cauzei.

Cercetarea prealabilă se efectuează de către inspectorii din cadrul Serviciului de inspecție judiciară pentru judecători.

Pe parcursul cercetării prealabile se vor lua explicații de la persoanele care pot da relații cu privire la fapta ce constituie abatere disciplinară.

Obligatoriu persoana care efectuează cercetarea prealabilă trebuie să procedeze la ascultarea judecătorului în cauză.

Persoana desemnată să efectueze cercetarea prealabilă trebuie să verifice afirmațiile și susținerile judecătorului în cauză.

Dacă judecătorul cercetat refuză să se prezinte la cercetări, acest fapt se va constata printr-un proces - verbal. Neprezentarea judecătorului cercetat nu împiedică terminarea cercetării prealabile.

Rezultatul cercetării prealabile se înaintează comisiei de disciplină în termen de **60 de zile** de la înregistrarea sesizării la C. S. M. . În următoarele **20 de zile** comisia de disciplină va sesiza Secția pentru judecători în vederea soluționării acțiunii disciplinare.

Dacă înainte de sesizarea Secției pentru judecători comisia de disciplină constată că sunt necesare verificări suplimentare va desemna un inspector din cadrul Serviciului de inspecție judiciară pentru judecători pentru completarea cercetării prealabile. În maxim **30 de zile** comisia de disciplină trebuie să primească rezultatul verificărilor suplimentare. În această ipoteză termenul de **20 de zile** în care comisia de disciplină urmează să sesizeze Secția pentru judecători a C. S. M. pentru soluționarea acțiunii disciplinare va curge de la primirea rezultatului obținut în urma verificărilor suplimentare.

Pe baza probatoriului administrat de către persoana desemnată, în cadrul cercetării prealabile, comisia de disciplină - în calitate de titular al acțiunii disciplinare – va da unul din următoarele acte:

- **act de clasare** – când fapta nu a fost comisă sau deși a fost săvârșită nu constituie abatere disciplinară ori în cazul în care judecătorul nu a lucrat cu vinovăție (art.46 alin.6 din Legea 317/2004, republicată);

- **act de sesizare a instanței disciplinare** — Secția pentru judecători a C. S. M. - în cazul în care sunt întrunite elementele răspunderii juridice disciplinare a judecătorului.

4) Judecata.

Regulamentul pentru organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii reglementează faza de judecată din cadrul procedurii de soluționare a sesizărilor privind abaterile disciplinare.

Judecătorul împotriva căruia s-a exercitat acțiunea disciplinară este citat în mod obligatoriu. Judecătorul poate fi reprezentat de un alt judecător sau poate fi asistat ori reprezentat de un avocat.

Judecătorul supus procedurii disciplinare și respectiv judecătorul care îl reprezintă ori avocatul care-l asistă sau, după caz îl reprezintă, au dreptul să ia cunoștință de toate actele dosarului și pot propune administrarea de probe în apărare.

Evident, titularul acțiunii disciplinare are dreptul să ia cunoștință de actele depuse în apărare de judecătorul împotriva căruia s-a pornit procedura disciplinară.

Secția pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii va soluționa acțiunea introdusă prin hotărâre motivată. Aceasta se va comunica în scris judecătorului, prin grija Secretariatului general al C. S. M. . În esență hotărârea pronunțată de secția pentru judecători a C. S. M. trebuie să cuprindă următoarele: descrierea faptei care constituie abatere disciplinară și încadrarea juridică a acesteia; temeiul de drept al aplicării sancțiunii; motivele pentru care au fost înlăturate apărările formulate de judecător; sancțiunea aplicată și motivele care au stat la baza aplicării acesteia; calea de atac și termenul în care hotărârea poate fi atacată și instanța competentă să judece calea de atac.

Hotărârile Secției pentru judecători a C. S. M. se redactează obligatoriu în termen de **maxim 20 zile** de la pronunțare.

Împotriva hotărârii, prin care s-a soluționat acțiunea disciplinară, pronunțată de Secția pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii se poate exercita recurs în termen de 15 zile de la comunicarea hotărârii.

Competența de soluționare a recursului revine Completului de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție. Din Completul de 9 judecători nu pot face parte membrii cu drept de vot ai C. S. M. precum și judecătorul sancționat disciplinar, dacă acesta funcționează la Î. C. C. J. . Recursul formulat suspendă executarea hotărârii disciplinare adoptată de Secția pentru judecători a C. S. M. .

Hotărârea prin care se soluționează recursul, pronunțată de Completul de 9 judecători al Î. C. C. J., este irevocabilă.

*

* * *

Pe scurt, am analizat procedura disciplinară referitoare la cercetarea prealabilă și la faza de judecată în privința judecătorilor de la toate instanțele judecătorești.

În continuare ne vom ocupa de analiza naturii juridice a termenelor prevăzute de lege în vederea exercitării acțiunii disciplinare.

O întrebare se impune: Care este natura juridică a acestor termene legale?

Opinia dominantă consideră că aceste termene sunt de prescripție.

Într-o altă opinie s-a acreditat ideea potrivit căreia aceste termene ar fi termene de decădere.

În situația în care achiesăm la prima opinie este firesc să ne punem întrebarea: Aceste termene sunt după caz:

A) – fie termene de prescripție a răspunderii disciplinare;

B) – fie termene de prescripție a dreptului la acțiune disciplinară?

A) – Dacă aceste termene sunt considerate termene de prescripție a răspunderii disciplinare, organele competente care sunt sesizate să judece abaterile disciplinare trebuie să

procedeze la judecarea efectivă a cauzei și, în ipoteza reținerii elementelor constitutive ale abaterii, instanța să constate prescripția răspunderii disciplinare.

B) – În cazul în care termenele precizate sunt considerate termene de prescripție a dreptului la acțiune disciplinară, instanța sesizată trebuie să constate prescrierea dreptului la acțiune – în sens procesual – fără să procedeze la judecarea efectivă, în fond, a abaterii disciplinare cu care a fost sesizată.

Oricum, din punct de vedere practic și într-o ipoteza și în alta, este înlăturată răspunderea juridică disciplinară.

Deosebirea, din punct de vedere procedural, constă în aceea că dacă se acceptă teoria termenului de prescripție a răspunderii disciplinare, instanța disciplinară este obligată să stabilească existența sau inexistența abaterii și a vinovăției, în timp ce dacă se îmbrățișează teoria termenului de prescripție a acțiunii disciplinare, instanța va respinge acțiunea ca fiind introdusă tardiv, fără a proceda la examinarea cauzei în fond.

Urmează în mod firesc ca instanțele disciplinare competente să opteze, în soluționarea cauzelor, în favoarea uneia sau alteia dintre cele două teorii.

6) Executarea hotărârilor disciplinare

Punerea în executare a hotărârilor se poate face numai după rămânerea definitivă a acestora. Aceasta întrucât hotărârile pronunțate de organele abilitate sunt rezultatul unei proceduri cu caracter jurisdicțional.

În vederea punerii în executare a hotărârilor este necesar ca, în prealabil, acestea după rămânerea definitivă să fie comunicate Secretariatului general al C. S. M. pentru a evita prescrierea executării sancțiuni aplicate.

Așa cum am mai avut prilejul să remarcăm, în situația în care instanța disciplinară a aplicat sancțiunea excluderii din magistratură, prevăzută de art. 100 lit. d din Legea nr. 303/2004, republicată, se va comunica hotărârea irevocabilă Președintelui României pentru emiterea decretului prezidențial de eliberare din funcția de judecător (art. 50 din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată).

În cazul în care sancțiunea disciplinară a excluderii din magistratură se referă la un judecător stagiar, C. S. M. va dispune eliberarea persoanei fizice respective din funcția de judecător stagiar.

*

* *

Întreaga procedură disciplinară (cercetarea prealabilă, judecata și punerea în executare a hotărârii definitive), se realizează potrivit normelor speciale – substanțiale și procesuale prevăzute în Legea privind Consiliul Superior al Magistraturii nr. 317/2004, republicată.

În materia răspunderii juridice disciplinare a judecătorilor, dreptul comun material este reprezentat de Codul Muncii, care la rândul său, se poate completa, în tăcerea legii speciale, cu normele dreptului civil.

Deci, invocarea în subsidiar, a normelor juridice civile este inadmisibilă în situația în care există instituții juridice distincte, speciale reglementate de legislația muncii.

Sub aspect procesual, dreptul comun este reprezentat de dreptul procesul civil.

Potrivit art. 721 din Codul de procedură civilă, dispozițiile acestui cod constituie dreptul comun în materie civilă, comercială, precum și în alte materii (inclusiv în materie disciplinară), în măsura în care acestea nu cuprind dispoziții contrarii, derogatorii.

Tot sub aspect procesual remarcăm faptul că dispozițiile legale menționate anterior se completează în mod corespunzător cu prevederile Codului de procedură civilă.

7) Câteva considerații referitoare la deontologia profesională a judecătorilor

Deontologia profesională a judecătorilor reprezintă o totalitate de reguli care guvernează comportamentul judecătorilor, în calitatea acestora de membri ai puterii judecătorești.

Întrucât preceptele de conduită generală ale judecătorilor sunt într-o corelație organică cu răspunderea juridică disciplinară a acestora, care este generată tocmai de nesocotirea, în bună măsură, a comportamentului profesional, considerăm necesar să includem în cadrul acestui paragraf – referitor la “Asigurarea independenței judecătorilor prin statutul lor disciplinar” – a unor elemente de deontologie judiciară.

Fundamentul deontologiei profesionale a judecătorilor rezultă din principiul general al libertății. Din punct de vedere al filosofiei dreptului, omul este liber, adică poate să acționeze în conformitate cu propriile opțiuni, în măsura în care nu lezează drepturile subiective sau interesele legitime ale altor subiecte de drept.

În cadrul domeniului de studiu al deontologiei judiciare se includ toate relațiile sociale în care intervine comportamentul judecătorului. În principal acestea sunt: relațiile cu ceilalți judecători și cu alte categorii de magistrați, relațiile cu justițiabilii, relațiile cu avocații, experții, martorii și cu ceilalți participanți la activitatea de judecată, relațiile cu funcționarii publici din cadrul celorlalte puteri constituite în stat s.a.

Normele deontologice trebuiesc deosebite de normele de procedură.

În doctrina procesual-penală se recunoaște existența a trei categorii de norme procedurale, respectiv:

1. – norme de organizare;
2. – norme de competență;
3. – norme de procedură propriu-zise.

Nici una din cele trei categorii nu menționează, în mod expres, normele deontologice.

Aceasta deoarece normele deontologice sunt de principiu norme morale, spre deosebire de normele de procedură care sunt norme juridice.

O altă diferențiere privește natura reglementării. Normele deontologice reglementează conduita judecătorilor în activitatea profesională și extraprofesională, în timp ce normele de procedură reglementează drepturile și obligațiile participanților la procesul judiciar (penal, civil etc.).

În Statele Unite ale Americii, Asociația Baroului American a redactat un cod deontologic intitulat: “Codul de conduită judecătorească”.

Acest cod a fost adoptat de “Conferința juridică a Statelor Unite” care este o asociație profesională a judecătorilor americani.

În statele membre ale Uniunii Europene nu sunt adoptate Coduri deontologice ale judecătorilor. De aceea, normele deontologice sunt prevăzute în mod fragmentar, în legile de organizare judecătorească, în codurile de procedură sau în alte acte normative.

În țara noastră a fost conștientizată necesitatea codificării normelor deontologice judiciare. Utilitatea acestui cod este evidentă, atât sub raportul sistematizării acestei materii cât mai ales sub raportul valorizării etice a conduitei profesionale și a comportamentului social al judecătorilor.

Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor a fost publicată în M. Of. Nr. 815/08. 09. 2005 fiind aprobat în prealabil prin Hotărârea Plenului C. S. M. nr. 328/2005 pentru aprobarea Codului deontologic al judecătorilor și procurorilor.

În capitolul II intitulat „Independența justiției” este inserată obligația judecătorilor de a apăra independența justiției, precum și obligația de a-și exercita funcțiile cu obiectivitate, imparțialitate și exclusiv pe baza legii.

Se recunoaște judecătorilor dreptul de a se adresa C. S. M. pentru orice faptă de natură să le afecteze independența, imparțialitatea și reputația profesională.

De asemenea, în acest capitol sunt reluate mai multe prevederi legale referitoare la incompatibilitățile și interdicțiile judecătorilor (art. 3- art. 6).

În capitolul IV numit „Imparțialitatea judecătorilor și procurorilor” sunt reluate dispoziții legale menite a prezerva obiectivitatea magistraților judecători (art.9- art. 11).

Mai menționăm capitolul VI denumit „Demnitatea și onoarea profesiei de judecător sau procuror” în care se precizează modul de comportament și relațiile pe care trebuie să le cultive la locul de muncă și în societate magistrații judecători.